

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
 binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
 Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
 Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
 Men abonneer zich voor minstens zes maanden
 ingaande op den dag der eerste toezending f1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel f 0.10
 Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
 » » » 1000 » . - 0.08
 » » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie”, en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, Voorzitter der Redactiecommissie, 7a Heerengracht, of den Secretaris, Mr. G. VAN SLOOTEN AZN., 43 Conradkade, beiden Den Haag.

Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofdoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10-12 en van 2-4 ure open is.

Ieder lid wekke in zijne omgeving, zooveel mogelijk, anderen op om lid der Vereeniging te worden en geve daartoe dit blad na het gelezen te hebben aan vrienden en bekenden.

Mededeelingen.

I. Van de 4e Commissie.

In het Volkshuis te Leiden werd op 6 Januari door ons medelid E. van Saher, Directeur van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem, een voordracht gehouden over de Hindoe-Monumenten op Midden-Java, toegelicht door afbeeldingen, platte-gronden, doorsneden en photo's.

Het Leidsch Dagblad maakt daarvan melding met de volgende woorden:

„Het was een genot den man, die gezien en begrepen had, vol vuur te hooren gewagen van de geweldige „scheppingen der Indische bouwmeesters uit de achtste eeuw. Dank zij zijn levendigheid en warmte, gelukte het hem bij zijn hoorders een voorstelling te waken van de verschijning van den Boroboeoer, de reusachtige, door den tijd donkerbruin geworden steenmassa, in het prachtige Kedoe, bij de samenvloeiing van twee rivieren, den Merapi tot achtergrond, in het felle, warme licht der tropen. Eenvoudige opmerkingen, vastgeknoot aan de beschrijving der monumenten, moeten bij dezen en genen het begrip hebben gewekt, hoezeer landaard, klimaat, karakter van den godsdienst, die het scheppen van deze reuzentempels bezielde, tot deze hoogst eigenaardige bouwkunst dreven: geen willekeur, innerlijke noodzakelijkheid, steunende op praktische en ideële gronden, dreef tot zulke uitkomsten.”

Op den 27 December 1901 hield Jhr. L. C. van Panhuys voor de afdeling Leiden van de „Mpij. tot Nut van 't Algemeen” een voordracht over „Suriname”. In een volgend nummer van ons orgaan zal daarvan een verslag worden opgenomen.

Wij maken van deze aankondiging der twee te Leiden gehouden lezingen gebruik, om met voldoening er op te wijzen, dat wij nu langzamerhand ook op het gebied van sprekers in openbare vergaderingen en van belangstellende toehoorders vordering beginnen te maken.

Wij herhalen hier tevens, dat wij altijd bereid zijn onze mede werking te verleenen, om aan Genootschappen, Vereenigingen, niet het minste aan kiesvereenigingen, van welke politieke richting ook, die gaarne koloniale onderwerpen in hunne vergaderingen zouden willen behandeld zien, sprekers te bezorgen.

Het adres van president en secretaris der 4e commissie vindt men aan het hoofd van ons weekblad.

FEUILLETON.

Van Kota-Radja naar Padang.

Zijne eerste gedachte was, even terug naar boven te hollen en versche lucht te happen; maar hij vermande zich en volgde den ziekenvader.

Hij stelde den dood vast bij de twee, die gestorven waren, zonder dat de nevenliggenden het vermoed hadden en bezocht toen de zieken; hij sprak ze aan, ondervroeg ze en beduidde den ziekenvader, wat hij doen moest, maar zijn woorden klonken hem vreemd in het oor: 't was of hij ver weg was en een ander mensch hoorde spreken.

— Niets meer, majoor? vroeg hij kalm aan den ziekenvader, met benepen stem.

— Niets meer, dokter. Zal ik u waarschuwen, als de lijken over boord moeten worden gezet?

— Zeker; wanneer gebeurt dat?

— In den vroege morgen.

— Goed, wek me tijdig; vóór dat ze ingenaaid worden, ik ze nogmaals zien.

— Ja, dokter.

Al sprekende waren zij de trap genaderd.

— Ik zal u voorgaan, om u bij te lichten, zei de ziekenvader en hij wilde vóór den dokter de trap opgaan.

— Dank je, hernam deze haastig, nauw hoorbaar, — ik vind alleen den weg wel; zorg voor de zieken en langzaam krom hij de trap op; zijn gelaat was bleek en stond strak; zijne lippen beefden. Maar toen hij boven was, sprong hij in twee stappen naar de verschansing,

„Voor den Inlander”

Van T. X. uit den Haag ontvingen wij voor de noodlijdende Javanen f 25.— met het volgende bij-schrift:

„Oost en West” heeft gelijk in de bewering, dat de hongersnood in onze Koloniën nog grooter claim op ons heeft, dan de ellende onder de verdrukten in Afrika. Daarom gaan bijgaande f 25 niet den weg hunner voorgangers, naar Amsterdam, maar verzoek ik U die te willen voegen bij hetgeen uwe Vereeniging voor Java ontvangt.

Wij moeten den wil van den milden gever eerbiedigen, maar zouden liever zijn naam hebben gedrukt onder zijn erkenning. Zal deze een voorbode zijn van een ommekeer in gevoel en voor onze hongersnood landgenooten in het verre Oosten?

Wanneer de Nederlandsche pers het ernstige van den toestand begreep en met ons overtuigd was, hoe een krachtige steun uit het moederland ook moreel goed zou doen en den band nauwer toehalen tusschen het rijk geworden moederland en de verarmde Javanen, dan zouden wij spoedig in staat zijn, een flinke som aan ons comité in Indië over te maken en daardoor veel goed te doen.

De Regeeringsinstem heeft zijn grenzen. De ellende is groot!

De Hongersnood.

In alle Indische bladen, met de laatste mail ontvingen, komen hartverscheurende berichten voor omtrent den steeds nijpender wordenden nood.

In de eerst-geleisterde plaatsen wemelt het meer en meer van bedelaars; ouders verkoopen hunne kinderen, wien zij toch niet te eten kunnen geven, voor eenige centen.

En dat ten laatste, de wanhopige noodlijdenden, uit drang tot zelfbehoud, zich aan eens anders eigendom vergripen, is maar al te begrijpelijk.

Zoo lezen wij in de Semarang-Courant van 9 Dec.: „Er wordt in het Magetsane en Ngawische meer hongersnood dan officieel bekend is en men weten wil. Hoe anders is 't te verklaren, dat het met de veiligheid zoo treurig gesteld is. Na 8 uur 's avonds vertoof zich ook niemand meer op straat.”

Een paar dagen geleden werd hier op de publieke passar een *prédikan* (geldwisselaarster) op klaarlichten dag van een handgreep zilvergeld, dat voor haar lag, ontlast. Eer zij van de schrik kwam, was de zichzelf-helpende hongerslijder natuurlijk verdwenen tusschen de andere passangers. Een Solosche verkoopsers van kains (weefsels) werd bestolen van f 11. De politie heeft zij, om de soesah, (moeite) er maar buiten gelaten.”

Misschien deed zij het ook uit medelijden, want zijn zulke arme drommels, wegens deze misdaden, naar ons gewoon menschelijk gevoel, wel zoozeer te veroordeelen? *Honger is een scherp zwaard!*

Het volgende ingezonden stuk van den chef van het „Leger des Heils” uit dezelfde courant overgenomen, spreekt boekdelen:

„Het komt mij om verschillende redenen niet ondienstig voor, om aan het volgende publiek te geven. Ruim drie weken geleden werd door eenige heeren te Salatiga het initiatief genomen, om iets te doen tot geringe der bedelarij in de Europeesche buurten te dezer plaats. Het resultaat hunner bemoeiingen was, dat er successievelijk ongeveer f 75 bij elkander gebracht werd, nadat met mij — na goedkeuring door het hoofdkwartier — afgesproken was, dat alle Javaansche bedelaars naar het rusthuis van het Leger des Heils zouden gezonden of geleid worden.

— Ach, heerejé, dokter, heb je 't te pakken gekregen? vroeg er een.

— Ik? vroeg de dokter, zonder meer, als antwoord.

— Ja, zeker, u hebt eindelijk tol betaald aan Neptunus; men kan 't aan u bleek gezicht en belopen oogen zien.

— Welnu, ja! stemde de geneesheer toe, — maar ik geef 't een van de heeren te doen, naar 't vooronder te gaan en niet zieziek te worden. Ik begreep heel goed, dat, waar zooveel menschen bij elkaar liggen, 't niet frisch zou zijn, maar dat 't zóó zou wezen, dat had ik niet kunnen vermoeden; 't is schande, dat menschen, ziek, uitgeput, met een uiterst zwakke draad aan het leven verbonden, zóó vervoerd worden. En dat soldaten, die leven en gezondheid hebben veel gehad. 't Is bar meer dan bar! Is

boog er over heen en . . . voerde de visschen, zoals de scheepsterm luidt. De stuurman had gelijk; hij had een knauw gekregen.

Opgelucht, opgefrischt door den regen, hem in het gezicht gewiept door den wind, ging hij weer naar de achterkajuit, om het onderbroken partijtje te hervatten. Hij daalde de trap af, maar ook hier deed de warmte, die hem tegenstraalde, al was de atmosfeer niet weezinwendkend, hem onaangenaam aan en hij wilde terugkeeren naar het dek, om adem te halen in de woeste, maar koele buitenlucht.

Men had hem echter gezien, en hij werd teruggeroepen. Hij besloot dan ook, naar binnen te komen en niet te zeggen, dat hij onpasselijk was geweest; hij had zich zoo lang goedgehouden; men behoeft niet te weten, dat hij het in de uitoefening van zijn dienst te kwaad had gekregen. Maar toch brandde hij van verlangen, om uit te varen over den toestand.

— Is 't geen schande? Reeds hier, hier in de eerste-klasse, voelen we ons onaangenaam, zitten we te puffen en te hijgen. Niettegenstaande er gespuid kan worden, doet de scheepslicht ons vreemd aan en voelen we ons onbehagelijk. En wij zijn gezond, door en door gezond. Hoe moeten die arme zieken, die beri-berijders, zich dan gevoelen in die groote kisten met enige gaten er in; lijders, die in gewonen toestand, in de koele bergen nog een gevoel hebben, of te geperst worden tusschen twee matrassen. Is het te verwonderen, dat die menschen er onder doorgaan op een reis van twee dagen?

De officier van gezondheid had opgewonden gesproken, hij veegde zijn gelaat af en ging wat kalmer voort: Maar ik verzeker je, ik zal een rapport samenstellen en aan den dirigerende van Atjeh aanbieden, dat op zijn pooten staat, en ik zal niet rusten voor er verandering

Van bovenbedoelde som is door mij tot op heden ten behoeve der bedelaars besteed f 55 ongeveer. Door dit geld zijn wij van af 30 November in staat geweest minstens 1030, zegge duizend dertig malen, aan bedelaars, waaronder ook kinderen, een flinke portie gekookte rijst met sajoeer (soort groentesoep) en lombok (spaansche peper) te verstrekken; allen kregen de kinderen 1 en de volwassenen van 2 tot 5 centen.

Aan een honderdtal vrouwen werd ook een kleine hoeveelheid ongekookte rijst gegeven, terwijl aan tal van halfstervende zuigelingen boeber (rijstsoep) en melk werd verstrekt. (Terwijl ik dit stukje tot zoover aan mijn vrouw — die in deze en in nog heel wat meer zaken, het leeuwenaandeel in de zorgen en moeiten heeft — voorlees, maakt zij de opmerking: „Het is een genot om sommige dezer kinderen te zien herleven”).

Het vorenstaande kan dienen, als een soort verslag, ten genoegen van de heeren en dames, die ter zake geldelijk hebben bijgedragen.

En nu nog eenige opmerkingen, die kunnen dienen als bijdrage tot de kennis van den economischen toestand van een deel der Javaansche bevolking.

Tientallen dezer menschen zien er uit als geraamten en, op zeer enkele uitzonderingen na, zijn zij allen volstrekt hulpbehoevend. Van drie kinderen weten wij zeker, dat zij gedurende de laatste paar weken gestorven zijn aan de gevolgen van gebrek aan voedsel, en ettelijke verkeerden sedert geruimen tijd in een toestand van chronischen doodstrijd. Een man, die de roerendste blijken gaf van vaderlijke, is wegens uitputting op ons erf gestorven. Zijn kind, één jaar oud, dat geen moeder meer heeft, is op zijn uitdrukkelijk verlangen door ons aangenomen.

Ten slotte een woord van warmen dank aan de heeren, die ons in staat stelden tot deze gewaardeerde aanraking met de arme Javanen, terwijl ik met genoegen melding maak van de vriendelijke houding door den assistent-resident alhier jegens mij aangenomen, toen ik ZEdG. kennis gaf van het voornemen van bedoelde heeren.

Ook een woord van dank aan den babah Boejoet (broodbakker alhier), die ons gisteren een halve pikol rijst voor de armen zond.

De uwe voor God en de meuschheid.

A. VAN EMMERIK.

Salatiga, 19 Dec. 1901.

De Koloniale Politiek bij de Nederlandsche Staatspartijen.

In het Mei-nummer 1901 van de „Indische Gids” schreef de heer O. van Berensteyn een artikel getiteld: „Nederlandsch-Indië bij de Algemeene Verkiezingen van 1901”, waarin hij er op wees, hoe weinig de Nederlandsche politieke partijen zich aan de Koloniale Staatskunde lieten gelegen liggen, daarbij in het bijzonder de aandacht vestigende op het Koloniaal-Program der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, de eenige, die toen eene uitzondering maakte.

Wij laten voor onze lezers, die het nog niet mochten kennen, dat Koloniaal-Program, vastgesteld op het partij-congres, den 7 April 1901 te Utrecht gehouden, hieronder volgen:

I. *Grondbeginsel.* Het welzijn der inboorlingen, hun fysieke, verstandelijke en morele ontwikkeling, moet het hoogste doel zijn onzer koloniale politiek.

De economische evolutie te bevorderen, met verzachting, zooveel mogelijk, van het overgangstijperk, is onze voornaamste taak.

Het baatzuchtig beheer en de kapitalistische exploi-

tatie onzer koloniën moet plaats maken voor een staatkundige en zedelijke verantwoordelijkheid.

II. *Politieke rechten.* De handhaving der Inlandsche bestuurs-organismen als regel stellende, zal de toenemende wetgevende bevoegdheid van gemeentelijke en plaatselijke besturen een einde moeten maken aan het thans gevolgd bureaukratisch en centralistisch beheer.

Ter voorbereiding van den tijd, dat het begrotingsrecht voor de Koloniën aan het Nederlandsche Parlement zal worden onttrokken, samenstelling eener adviseerende commissie voor onze Staten-Generaal. In het bijzonder voor de

Oost-Indische Koloniën:

III. *Justitie.* Vrijheid van vereeniging en vergadering, van woord en schrift.

Kosteloze rechtspleging voor onvermogende inlanders. Eenvoudige, snelle rechtspraak, de bevolking zooveel mogelijk latende in het genot harer eigen rechtsinstellingen onder behoorlijk toezicht.

Verbetering der politie tot verzekering der veiligheid van personen en goederen. Bescherming tegen woekeraars. Wijziging der Koelie-ordonnantien.

Verbod van het gebruik van dwangarbeiders op expeditiën.

IV. *Onderwijs.* Kosteloos aanschouwelijk en praktisch onderwijs, vooral met het oog op landbouw, veeteelt en ambachten. Middelbaar en hooger vakonderwijs, vooral ten dienste der Inlandsche bevolking.

V. *Volks-vlijt.* Ontwikkeling van Landbouw, handel en nijverheid, in de eerste plaats van de Inlanders. Aanleg van wegen, bevoelings- en waterkeeringswerken.

Bevordering van het Inlandsch landbouwkrediet. Bescherming van de rechten en belangen der Inlanders tegenover het kapitaal. Betere regeling van het arbeidscontract, verzekering der werklieden tegen ongelukken.

Verbetering van den maatschappelijken toestand der Indo-Europeanen.

Staatsexploitatie der bosschen, mijnen en spoorwegen als regel, en heffing van een sterk opklimmende belasting der netto winsten van den partikulieren mijnbouw.

Opheffing der partikuliere landerijen.

VI. *Openbare gezondheid.* Kosteloze genees- en verloskundige hulp voor alle minvermogenen; krachtige voorzorgen ten bate der algemeene gezondheid.

Bestrijding van vererische en besmettelijke ziekten. Steun, vooral der medische zending.

VII. *Belastingen.* a. Bezuiniging door vereenvoudiging van het Europeesch Bestuur en verlaging der hooge tractementen en pensioenen van Europeesche Ambtenaren. Uitbreiding van de bestuurstaak der Inlanders.

b. Afschaffing van alle gedwongen cultuur- en heere-diensten, geleidelijke opheffing der Desa-diensten en der onbetaalde diensten voor lokale irrigatiewerken.

c. Overname van alle verpachte middelen in eigen beheer en energieke bestrijding van het opiumgebruik.

d. Billijker regeling van de landrente met verlichting van den belastingdruk der Inlanders. Heffing eener progressieve inkomstenbelasting — met zwaarder druk voor inwonenden eigenaren — van mijnbouw-, landbouw- en transportondernemingen.

VIII. *Finantiën.* Voor het verleden: Eerlijke afrekening op een rechtvaardigen grondslag; voor de toekomst: scheiding der Nederlandsche en Indische financiën.

Afzien van alle veroveringspolitiek, van elk imperialistisch streven, waarvan in elk geval de gevolgen door den Souverein moeten worden gedragen.

IX. *Onze plicht.* Den inlander door wijze en onbaatzuchtige voorgedien opvoeden tot zelfbestuur.

in gebracht wordt; ik wil eens zien of

— Ha, ha, ha! klonk bij een der ingangen van de kajuit een vol en krachtig gelach, dat iets beleedigends zou hebben, als het niet kwam van den sympathieken kapitein, een zwaren, grooten zeman, dien men eerder op een koopvaarder van de groote vaart, dan op een boot, die de Indische kusten bevoer, zou zoeken.

Hij stond in de deuropening en sloot deze met zijn breed lichaam bijna geheel af; de armen hield hij omhoog en de handen tegen de deurposten. Hij had blijkbaar al een poos staan luisteren.

— Neem me niet kwalijk, dokter, zei hij, terwijl hij naderbij trad en zich zette bij het gezelschap, dat min of meer onthut was over zijn lachenden inval, — neem me niet kwalijk, dat ik je zoo onbeleefd stoorde. Er zijn zaken waarover je lachen moet, al zijn ze niet belachelijk, vooral als je daarbij aan iets anders denkt. Weet je waaraan ik dacht, dokter?

— Welnu? was de wedervraag van den geneesheer, die nog niet op zijn gemak was, en niet goed wist, of hij den onbetamelijken uitval al dan niet vriendelijk moest opnemen.

— Ik dacht zoo: als de rapporten, die over deze zaak zijn uitgebracht, op een hoopje werden gestapeld, zou de dokter er dan wel over kunnen springen?

— Er over kunnen springen!

— Ja dokter, want 't zou een heele berg zijn. Gelof me, daar is nog geen van uw collega's transportdokter van Oelch-leh naar Padang geweest, of hij heeft een lijvig rapport over den toestand ingediend. En ik beloof je, er waren er bij, die goed opgetuigd waren; ik heb er verscheidene gelezen; maar denk je, dat 't wat gegeven heeft?

(Wordt vervolgd).

Terwijl de dringende eischen van koloniaal beleid op hun verkiezingsprogramma werden gebracht, dat de volgende koloniale paragraaf bevatte:

Ontwikkeling van het koloniaal beheer in de richting van het zelfbestuur der koloniën. Uitgaande van dit beginsel worden de volgende eischen gesteld.

- Wat Oost-Indië betreft:
- Beëindiging van den Atjeh-oorlog. Scheiding der financiën, decentralisatie van het Bestuur.
 - Afschaffing der heereninstellingen en van de gedwongen koffie-cultuur. Overname der pandhuizen in eigen beheer.
 - Krachtige voortzetting van bevoelingswerken. Landbouw-crediet.
 - Verschaffing van verloskundige hulp.
 - Verbetering van den maatschappelijke toestand der Indo-Europeanen.

De schrijver van het Gids-artikel wijdt daarna eenige bladzijden aan beschouwingen over dit eerste, uitgebreid Koloniaal-Program van eene Nederlandse Staatspartij. Hij bestrijdt in hoofdzaak het doorschrijven van den rooden draad, de voorstelling, alsof ook op Java, het kapitaal de oorzaak zou zijn van alle ellende en wijst daarna op het onbestemde der uitdrukkingen „veroveringspolitiek” en „imperialistisch streven” in de tweede alinea van VIII van het program, wanneer men ze met het woord „afzien” in verband brengt. Naar zijne overtuiging voert men in Indië geen veroveringsoorlogen, zonder dringende noodzaak, en is er van een imperialistisch streven geen sprake.

Dit sluit echter zijne waardeering niet uit voor dat optreden der Sociaal-Democratische Arbeiderspartij, voor haren leider op Koloniaal gebied, den heer H. H. van Kol.

Wat hij daarover schrijft, brengen wij gaarne nog eens in herinnering:

„Geven wij dus met een enkel woord onze „eind-indruk weder. Deze is, behoudens de gemaakte opmerkingen, overdeels gunstig. Het program „getuigt van groote belangstelling in het welzijn der koloniën. De inhoud is een volledige opsomming van de noden en behoeften van Indië, „geeft de actuele toestand uitnemend terug, is op „enkele punten na, voor vriend en vijand duidelijk.

„Het draagt dan ook in elk opzicht den stempel van studie en medeleven met de Indische „maatschappij. Er is samenhang in. De onderdeelen hangen niet, gelijk in de andere programma's, als droeg zand aan elkander vast. „Inlander en Europeaan in de tropen gevestigd, „beiden zullen het in de meeste zaken kunnen „onderschrijven. Maar bovenal schijnt het ons „uitnuntend geslaagd, als oplossing van het „vraagstuk, dat den sociaal-democraten in zake „de koloniën gesteld was. Er is genoeg sociaal-„democratische tendenz in, om het als zoodanig „zijn karakter niet te doen verliezen en toch „bruikbaar, om er in de praktijk naar te handelen. „De onderdeelen bevatten een verlanglijstje, dat „op het liberale program had moeten voorkomen, „alleen de grondbeginselen verraden, dat het „daarvan niet afkomstig is. Het zet de poort, die „den Javaan toegang verleent tot den sociaal-„democratischen hemel, op een kiertje open. Maar „het fraais, dat hij er te zien krijgt, zou hij ook in „het liberale Walhalla moeten vinden. Dat hij dat „dàar juist alleen vindt, is een ernstig verzuim der „liberalen, maar tevens een der grootste verdien-„sten van het socialistische koloniale program.”

Wij zijn het geheel met den heer van Berensteyn eens, dat dit niet-in-tijds-vaststellen van een degelijk Koloniaal-program eene groote fout is geweest van de verschillende fractiën der liberale partij en naar onze meening ook van de andere staatspartijen, want wij deelen daarentegen zijn meening niet, dat tijver tot verchristening een beletsel zou moeten zijn, om in ons koloniaal huishouden de groote maatschappelijke en economische achterlijkheid, die bijgewerkt moet worden, te ontdekken.

Wij hebben reeds bij het optreden der clericale regering ons vertrouwen te kennen gegeven, dat de bekwaame mannen, die de leiders zijn der kerkelijke partijen, wel zullen zorgdragen, dat dit bekeeringsgedeelte van het program met de meeste gematigdheid en voorzichtigheid wordt in toepassing gebracht, omdat de voorbeelden te over zijn, dat al te grooten godsdienstijver, vooral wanneer hij door het Koloniale Bestuur wordt gesteund, het welzijn der koloniën en de belangen van het moederland ernstig kan in gevaar brengen, terwijl ontwikkeling van het volk en eigen goede praktijk van een verdraagzaam christendom van zelf en ongezoekt voeren tot hetgeen wordt beoogd.

Wij zullen echter moeten afwachten, wat op programgebied door de clericale en de rechtsliberalen zal worden gedaan en kunnen nu alleen de verblijdende tijding mededeelen, dat in de Algemeene Vergadering der Vrijzinnige Democraten, den 11den Januari j.l., het Koloniaal-program, door ons aangekondigd in het nummer van 27 December n°. 29, is goedgekeurd.

Met algemeene stemmen en zonder enige discussie, wat het voorgestelde werkplan voor Oost-Indië betreft!

Dat dit — zonder enige discussie — een gunstig teeken is, zullen wij niet beweren. Zeker pleit het aan den eenen kant voor den degelijken arbeid, verricht door de Commissie, die het program samenstelde, maar het doet ons aan den anderen kant denken aan mindere belangstelling, waar de meeste andere paragrafen over directe moederlandsche belangen handelende, met warmte werden besproken. Het brengt ons ten volle in herinnering de koude onverschilligheid, die men tot nog toe bij het behandelen van koloniale belangen, bij het bespreken van speciaal koloniale zaken, in het moederland ontmoet.

V. B. haalt in zijn Gidsartikel o.a. een aardig staaltje aan van hetgeen Mr. van Deventer het vorige jaar ondervond, toen hij in de vrijzinnige kiesvereniging „s-Gravenhage” beproefde, om in het niets-zeggende program-artikel der Liberale Unie eenige kleur te brengen, door toevoeging

van de financiële scheiding en kwijting der eere-schuld. Wij Oud-Indiërs, die sedert jaren doende waren en nog zijn, om belangstelling op te wekken, hebben geen betere ondervinding! Reeds toen de Liberale Unie werd opgericht en haar eerste politiek program zou maken, kreeg haar Hoofdbestuur het voorstel van een der leden tot het opnemen van een koloniale paragraaf, die in hoofd-trekken gelijk was aan hetgeen nu de V. D. hebben aangenomen. Vier jaren later deed dezelfde vrijzinnige vereniging „s-Gravenhage”, waarin in 1901 Mr. van Deventer geen gehoor kon krijgen, op aandrang van een harer leden, een officieel voorstel aan de Liberale Unie, om een uitgewerkte paragraaf in het program op te nemen, maar ook daarvan kwam niets te recht, omdat destijds de vaderlandsche politiek voor het denken aan Indië geen tijd liet en... in het Hoofdbestuur niemand zitting had, die genoegzaam met Indische belangen bekend was.

En in 1901? Toen in den boezem van dat Hoofdbestuur een voorstel werd gedaan, om een krachtige en duidelijke beginselverklaring in het politiek program op te nemen, kon dit geen genade vinden bij de meerderheid en kwam men tot de drie alinea's, waarover v. B. zoo te recht den staf breekt.

Op die beginselverklaring toch komt het hoofdzakelijk aan; het werkprogram is slechts eene aanwijzing en niet bindend voor de Kamer-candidaten, zoo werd het ook door de V. D. op de Algemeene Vergadering van 11 Januari j.l. uitgemaakt.

Daarom blijven wij het afkeuren, dat de Vrijzinnige Democraten er niet toe te bewegen waren, om bij hunne geloofsbelijdenis, die wél bindend is, en die voor Nederland zoo duidelijk spreekt, ook uitspraak te doen over de koloniale richting van beheer. Het beginsel van koloniaal beleid ligt nu, verscholen in het zeer lange maar niet bindende werkprogram.

En hoewel nu de vaststelling van dit uitgewerkte koloniaal program door eene tweede der Nederlandse Staatspartijen beslist een vooruitgang is, blijven wij aandrigen op meer belangstelling niet alleen voor Oost-Indië, maar ook voor West-Indië bij allen, die zich in Nederland geroepen voelen, of geroepen worden, om aan het hoofd te staan van de verschillende richtingen in den politieke strijd.

Ook voor West-Indië!

In de vergadering te Amsterdam werd op de magere van de West-Indische paragraaf gewezen. Die magere was aan gemis aan voldoende kennis te wijten. Studie en beterschap werden echter toegezegd.

De studiebronnen zijn er; niet alleen „Oost- en West”, maar ook vele andere Genootschappen en Vereenigingen doen, wat ze kunnen, om licht te ontsteken en tal van goede boeken en periodieken zijn en worden geschreven.

Hield nu de lust tot weten daarmee maar gelijken tred!

WEEKOVERZICHT.

Wij beginnen ditmaal met de gebeurtenissen in Zuid-Afrika en met hetgeen daarmee in verband staat. De Engelsche krijgsmacht te velde heeft commandant Scheepers ter dood veroordeeld; Kitchener heeft het vonnis bekrachtigd en de flinke en edele Boerenhoofdman is gefusilleerd. Wij kunnen ons voorstellen, dat de krijgsmacht zijn vonnis naar de letter der wet, behoorlijk heeft gemotiveerd, maar zulke gerechtelijke moorden blijven een schandvlek voor het volk, dat dat ze niet alleen toelaat, maar zelfs toegelicht en door zulke terroristische maatregelen hoopt tot spoediger onderwerping der tegenpartij te komen. Zonderling is het, dat de algemeene wereldgeschiedenis boekstaaf, dat altijd en overal bloedige vervolging leidt tot hardnekkiger weerstand en tot blijvend verzet, maar dat ook die les der ondervinding zoo dikwijls wordt in den wind geslagen.

Scheepers kan niet als rebel veroordeeld zijn. Volgens sommigen was hij Transvaler en te Johannes-burg geboren, volgens anderen is Somerset-Oost in de Kaapkolonie zijn geboorteplaats, maar was hij genaturaliseerd Vrijstater. Hij was vóór den oorlog werkzaam aan het Departement van Onderwijs in den Vrijstaat en niemand kon dáar ambtenaar worden, zonder staatsburger te zijn. Wat men tegen hem heeft kunnen aanvoeren, is, dat hij zijn commando rekruteerde onder de Kaapsche rebellen. — Thans is Kitchener aan de beurt; wij vreezen, dat ook hem geen beter lot wacht.

Wanneer zal er aan dien noodlottigen strijd een einde komen? De Engelsche pers heeft er zich een tijd mee verheugd, dat van de invloedrijke Boerengemiteerden in Europa, vredesvoorstellen zouden inkomen en noemden toen Minister van Binnenlandse Zaken als den bemiddelaar, met wien zij overleg zouden hebben pleegd. Een formeele tegenspraak van Dr. Kuiper heeft hen echter die illusie ontzomen.

In het Engelsche parlement diende het liberale lid Cawley een amendement in op het adres van antwoord op de Troonrede, waarin tegelijk met de bereidverklaring om alles te geven, wat noodig is, tot krachtige voortzetting van den oorlog, de meening wordt uitgesproken, dat de weg door de Regering ingeslagen, om te komen tot een spoedige beëindiging van den oorlog, niet de juiste is.

Uit het antwoord van Chamberlain op dat amendement, dat zeker niet zal worden aangenomen, (*) blijkt ten duidelijkste het voornemen van Engeland's Regering niet alleen om geen vredesvoorwaarden meer te stellen, maar ook om van den kant der Boeren ze niet aan te nemen, wanneer ze niet gepaard gaan aan volledige onderwerping en vertrouwen op de belofte door Engeland gedaan, dat in zekere mate, autonomie zal worden verleend en in ruimer mate amnestie.

Brengt men daarmee nu in verband de discussie in de Fransche Kamer, waar interpellaties waren ingediend, om interventie uit te lokken en waar de Minister van Buitenlandse Zaken verklaarde, dat hoevel sympathie men ook moest gevoelen voor een heilvol volk, dat zijn onafhankelijkheid verdedigt, het toch niet op den weg van Frankrijk kan liggen om, te intervenieeren, zonder zekerheid van een welwillend antwoord en dus opnieuw oorlog te maken, om een anderen oorlog te doen eindigen, dan kunnen wij niet anders verwachten, dan dat de guerrilla nog geruimen tijd, nog vele jaren misschien zal duren.

Want hoeveel leed dit ons ook moge doen, wij slaan geen geloof aan de geruchten, dat het Engeland financieel en door gebrek aan soldaten spoedig onmogelijk

(*) Het werd met 333 tegen 123 stemmen verworpen.

zou worden den oorlog voort te zetten en wij zijn het niet eens met Léon Bourgeois, dat alleen misplaatst eergevoel Engeland drift, om tot het uiterste te gaan. Engeland's politieke wereldinvloed is er mee gemeind en Zuid-Afrika kan werkelijk het graf worden van der Britten imperialisme.

De kans op voltooiing van het Panamakanaal, dat van zulk een grooten invloed zal zijn op 't handelsverkeer van West-Europa en Oost-Amerika met Oost-Azië, is op 't oogenblik zeer gunstig. Een tijd lang hebben de leidende mannen in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika den schijn aangenomen, alsof ze meer gestemd waren voor het uit een commercieel oogpunt minder aan te bevelen en veel moeilijker te maken en te onderhouden Nicaragua-Kanaal, maar naar het schijnt, was het hen alleen te doen, om een aanbod tegen lagen prijs uit te lokken van de nieuwe Panamakanaal-Mij., die geen geld meer heeft om verder door te werken en nu wegens 't gemis aan ruimer blik in de toekomst van de besturende mannen in Europa, het noodige kapitaal ook niet vinden kan.

De truc is volkomen gelukt. In een vergadering van aandeelhouders der Panama-Mij., die in December te Parijs gehouden werd, hadden de pessimisten de overhand en deprecieerden, uit vrees voor totaal verlies, hun eigen bezit zoodanig, dat de Amerikanen wel moesten begrijpen, dat ze de concessie en het reeds verrichte werk, verre beneden de waarde zouden kunnen machtig worden.

Volgens de laatste telegraphische berichten zal dit nu ook wel gebeuren en voor 200 miljoen franken zullen ze misschien koopen, wat zeker aan werkelijke uitgaven voor den arbeid, ruim 600 miljoen gekost heeft en wat ook nu nog best 400 miljoen waard is.

Zekerheid is er echter nog niet, want ook in de Vereenigde Staten wegen particuliere belangen soms zwaar bij 't besluiten in 's lands zaken. En men kan begrijpen, dat ook in 't Nicaragua-Kanaal veel menschen van invloed betrokken zijn, terwijl de talrijke bezitters van aandelen in de spoorlijnen tusschen Amerika's Oost- en Westkust geen voorstanders zijn van eenig kanaal en zeker niet van een goed kanaal. Die hebben dan des noods nog liever dat door 't Nicaragua-meer.

Aangenomen echter, dat de quaestie spoedig zijn beslag krijgt en Amerika 't kanaal tusschen de beide groote Oceanen maken gaat, dan zal het toch nog wel tien jaren duren, eer het klaar is. Wie dus, langs dien gemakkelijker weg, de reis om de wereld zou willen doen in een goed ingericht stoomschip, zal nog een dozijn jaren geduld moeten hebben.

Van het Panamakanaal is de overgang geleidelijk op een spoorweg, die evenzeer van grooten invloed zal zijn op de handelsbeweging. De Sultan van Turkije heeft eene Keizerlijke irade (besluit) geteekend tot goedkeuring der conventie, die gesloten is tusschen het Keizerrijk en de Anatolesche spoorweg-maat schappij voor de verlenging van hare lijn tot Bagdad. Er is over die, reeds een tijd geleden gesloten conventie, veel polemiek gevoerd, vooral door de invloedrijke Petersburgsche en Londensche bladen, omdat men van Russischen, maar vooral ook van Engelschen kant, den invloed vrees van Duitschland's handel en industrie, wanneer de aan de Perzische golf gelegen provincien van het Turksche Rijk door een spoorweg met Europa zullen verbonden zijn en ook van uit zee langs denzelfden weg genaakbaar.

De nieuwe lijn, die 2500 K.M. lang wordt, zal van het tegenwoordige eindpunt Koeh uitgaan en moet over Biredjik, Mossoul en Bagdad naar Bassora en verder naar een of ander eindpunt aan de Perzische-golf. Rationeel zal dit eindpunt Koweit moeten zijn, doch in dat geval vreesden de Engelschen de concurrentie der Duitsche kooplieden en nijverheidsmannen, en om nu politieke moeilijkheden te voorkomen, heeft men de vaststelling van het eindpunt verdaagd. Dit kon best gebeuren, omdat het geheel toch eerst in acht jaren kan voltooid zijn, hoewel de weg om te beginnen maar met enkel spoor zal worden gelegd. Het werk geschiedt in sectiën van 200 K.M.; aan de eerste moet worden begonnen uiterlijk drie maanden, nadat de plannen zullen zijn goedgekeurd. Turkije heeft eene soort garantie per K.M. aanvaard; de Sultan staat er echter in 't bijzonder op, dat er ook snel-treinen zullen loopen!

Ook op onze gemeenschap met Oost-Indië zal daarom die nieuw aan te leggen spoorweg van invloed zijn. — Voor het wereldverkeer in het algemeen zal hij groote economische en strategische gevolgen hebben. — Turkije zal zich meer kunnen doen gelden in zijn afgelegen gebied en dit wordt van zelf toegankelijk voor alle andere natien.

Uit Amerika werd op nieuw het bericht bevestigd eener aanstaande fusie der groote transatlantische stoomvaartlijnen.

Wel wordt het van uit het centrum der belanghebbenden tegengesproken, maar toch geloof men, dat eerlang het monopoliserende plan zijn beslag zal krijgen. Het geldt echter, naar het schijnt, alleen de Angelsaksche lijnen, want de Fransche, Italiaansche en Duitsche lijnen zouden zijn uitgesloten.

Als wij dit neerschrijven, denken wij op 't nieuw aan 't Panamakanaal in Noord-Amerikaansche handen. Het is een overgeefelijke fout geweest van het vasteland van Europa en van Japan, misschien ook van China, om niet in tijds hen te geloven, die er op wezen, dat de doorvaart van den Atlantischen Oceaan naar de Stille Zuidzee feitelijk moest worden: een internationaal bezit.

Van de korte berichten, die in den loop der week tot ons kwamen, vermelden wij in de eerste plaats, dat eener aardbeving te Chinpanpingo in Mexico. Donderdag 16 dezer was de eerste hevige schok, op Vrijdag gevolgd door een tweede, die bijna alles omverwierp, wat Donderdag nog was staan gebleven. In de straten waren talrijke breede en diepe grondschouren. Men telde 8 dooden en veel gewonden.

Te Stuttgart is in den nacht van Zondag op Maandag het hoftheater afgebrand, zonder persoonlijke ongelukken.

De suikerconferentie te Brussel zet kalm haar vergaderingen voort; van haar werk wordt niet veel verwacht. Maandag is er gesproken over het régime, dat voor de koloniale suikers zou moeten worden aangenomen.

Santoz-Dumont heeft deze week van uit Monte-Carlo een begin gemaakt met zijn proeven om met den bestuurbaren luchtballon de Middellandsche zee over te steken. Montgolfer heeft zeker niet gedacht, dat zijne uitvinding in zoo korten tijd tot zulk een resultaat zou leiden.

E. v. Z.

Oost-Indische berichten.

Vervolg op de berichten in ons vorig nummer omtrent Djambi en Solo. Belangen van Onderwijs en Kunst.

Na hetgeen wij verleden week omtrent den toestand in DJAMBI mededeelden, ontleenen wij verder aan den correspondent, X, van het Bat. Nbl.:

„Het hospitaal te Soeroelangoen ligt voortdurend vol. De transport-annemer beschikt niet over genoegzame middelen en ook het gouvernement voorziet niet in een voldoende aantal bootjes, om alle zieken op tijd te kunnen evacueeren. Vele blijven dus telkens achter, wachtend op een volgende transportgelegenheid, terwijl zij intusschen meestal zeer sterk achteruit gaan, niet het minst ook door gebrek aan voldoende voeding en kleeding, waaronder wij allen lijden.

Men ziet dus, dat het hier geen couleur de rose is. Niet alleen de manschappen beginnen het at te leggen, maar ook de officieren, hoed gaarne de laatste het ook zouden willen volhouden. Reeds zijn drie kapiteins en vier luitenants geëvacueerd en anderen staan op de nominatie.

Alleen Pontok Benteng mag zich blijkbaar in een vrij goeden gezondheidstoestand verheugen. Dit is bepaald een aardig tijdelijk postje, waar de menschen van Tiba Dessoen werkelijk voor hun genoegen eens een dagje gaan uitblazen en den inwendigen mensch versterken. Jammer, dat ook daar de berri-berri onder de dwangarbeiders reeds vele slachtoffers begint te eischen, hetgeen toegeschreven wordt aan de slechte, verlegen rijst, die als voedsel verstrekt wordt.

Wij hopen nu aan het begin van een gunstiger tijdperk te staan. De overste Christian is namelijk eenige dagen geleden via Djambi te Soeroelangoen-Djambi aangekomen en zal daar een kampement voor het tweede batalion bouwen. Zoodra de cholera te Tiba-Dessoen geweken is, zal het batalion naar die plaats oprukken, terwijl Soeroelangoen-Rawas en Pontok Benteng dan door onze troepen verlaten zullen worden.

De eerste compagnie onder den kapitein van Delden zal dan een tijdelijke post bezetten aan de samenvloeiing van Limoen en Batang Asel, terwijl de opvoer van levensmiddelen dan geheel zal plaats vinden over Djambi en Moera Tamesi. Misschien worden wij dan enigszins minder afhankelijk van den transporttrein door de prauwen, die de taak der dwangarbeiders wel gedeeltelijk zullen overnemen. En dat is noodig ook, de laatste snakken naar rust. Zij hebben diensten gepresteerd, waarvan men de handen in elkander slaat. Enfin, ieder kent den toestand; menschen die voor een of ander verrijp zijn gestraft, worden naar hier gestuurd, om als het ware langzame doodstraf te ondergaan. Dit geldt ten minste voor velen, getuige het groot percentage dat reeds is bezweken. En toch zijn het menschen die, hoewel gestraft, onder bescherming der wet staan. Maar het is gemakkelijker en bovendien zeer goedkoop, wat bij de tegenwoordig heerschende zuinigheid uitstekend te pas komt. Wanneer het op zuinigheid aankomt, worden recht en billijkheid, ja zelfs de wet in den steek gelaten.

Den 22sten December zouden weder aanvullings-troepen van Batavia daarheen vertrekken. Moge hun lot beter zijn!

Omtrent de reis van den RIJKSBESTIERDER VAN SOLO en de audientie te Buitenzorg werd nog aan de „N. Vorstenlanden” o. a. geschreven:

„Ter geruststelling van de gemoederen hier, die gelooven aan een bewolken politieke hemel en ieder oogenblik een onweder willen zien losbreken, kunnen wij mededeelen, dat die audientie de eenige keer is geweest, dat Z. E. met den resident en den rijksbestuurder heeft gesproken. Wat daar gesproken werd, is geen geheim. Onze resident fungeerde als tolk, daar Z. E. nog geen Maleisch spreekt. Over staatszaken is zoo goed als niets gerept. Na de gebruikelijke complimenten ondervroeg Z. E. den rijksbestuurder over den algemeenen toestand in Soerakarta en wat door Z. H. den Soesoehoenan reeds gedaan was om de noodlijdende bevolking tegemoet te komen.” (Oraangasam doen de verhalen aan, die wij elders lezen, van de feesten, die aan het Solosche hof gehouden worden, terwijl een deel der bevolking honger lijdt.)

„De audientie duurde een half uur.”

Zaterdag werd de reis naar Bandoeng voortgezet, waar de controleur den rijksbestuurder geleidde naar de opleidingschool voor inlandsche ambtenaren en de kweekschool voor inlandsche onderwijzers. Daar was echter natuurlijk weinig te zien, daar met de vakantie die inrichtingen eigenlijk gesloten waren.

Bezoeken werden nog gebracht aan den resident en den regent van Bandoeng. Hier had men gelegenheid den buste van H. M. Koningin Wilhelmina te bewonderen.

Bewonderen is niet te veel gezegd. De buste is in djatibout naar een copie gesneden door een Soendances met geen ander werktuig dan zijn mes. Door de verf leek de buste er wel een van brons, en men zou meenen een product te zien uit een der eerste inrichtingen van Europa.

„Bij het vertrek der gasten Zondag naar Moas was de heele officieele wereld van Bandoeng aan het station om uitgeleide te doen.”

Nu is het hooge gezelschap weder in eigen land teruggekeerd. De Rijksbestierder moet op een ieder, die met hem in aanraking kwam, een zeer gunstigen indruk hebben gemaakt. Jammer, dat wij omgekeerd van de indrukken, die deze man van betoekenis, zoo hier en daar, gedurende zijn reis moet gekregen hebben, niets te hooren krijgen.

Een der Ind. bladen maakt de opmerking, dat het zoo hoogst zelden voorkomt, dat Inlanders zelfs de aanzienlijksten, reizen maken. Ook ons hier in Europa, is het dikwijls opgevallen, dat men elders, in Parijs en Londen b. v., veel meer Inlanders uit de Fransche en Engelsche koloniën ziet, dan in Holland uit de onze.

Het bezoeken van vreemde streken kan zulk een goed middel zijn tot gezichtsverruiming en algemeene ontwikkeling, terwijl meerdere wederzijdsche kennis-making tot meerdere waardeering en verbroedering kan leiden!

Betreffende het ONDERWIJS in Britsch-Indië nemen wij uit „Bat. Nbl.” van 24 Dec. over:

„In de Britsch-Indische bladen vinden wij een mededeeling, welke ook voor Nederlandsch Indië waar waarde heeft. Het openbaar onderwijs in de noordwestelijke provincies en Oudh heeft namelijk eenige wijzigingen ondergaan, waarvan wel de belangrijkste is, de vaststelling van een leeftijds-grens, zestien jaar, voor de toelating tot de hoogeschool te Allahabad. Hetzelfde versijnsel, dat wij hier ieder jaar bij het onderwijs kunnen waarnemen, leidde er toe: de kinderen worden zoo vroeg mogelijk afgericht op de examens, om toch maar binnen den kortsten tijd zich de diploma's te verwerven, welke den weg openen tot den staatsdienst. Vanzelf moesten daardoor de examen-eischen verscherpt worden, zonder dat het den leerlingen ten goede kwam, zoo lezen wij in het desbetreffend verslag en na de toelating tot de hoogeschool bleken zij allen in het eerste jaar herhalingsonderwijs noodig te hebben. Dit is nu veranderd; door den leeftijds-grens hebben de leerlingen al den tijd zich grondig te bekwaamen, komen vanzelf beter desbetreffend op het ijs en het onderwijs wint aan breedheid en diepte.”

En wij voegen hieraan toe: Wanneer zal Ned.-Indië zoover zijn, dat het een hoogeschool rijk is?

Op onderwijsgebied komen onze koloniën nog zoo veel te kort. Van bevoegde zijde wordt verzekerd, dat het Europeesch Lager- en Middelbaar onderwijs daar

niet voor dat in Holland behoort onder te doen. Maar niemand zal durven beweren, dat het aantal Inlandsche scholen ook maar enigszins evenredig is aan het getal inwoners. En zou de aard en het gehalte van dit onderwijs niet te wenschelijk overlaten? Wordt den Inlandschen jongelui de keuze van het onderwijs-ambt ook wel gemakkelijk en aantrekkelijk genoeg gemaakt?

Deze vragen kan men eveneens betreffende de opleiding tot Doktor-Djawa stellen.

Welk onderwijs wordt er van Staatswege, zoowel aan Europeanen, als aan Inlanders gegeven op het gebied van landbouw, industrie, handel, ambacht en kunst?

Over de nieuwe voor technisch- en vakonderwijs ingerichte „Wilhelmina-school”, hooren wij klachten, dat niet alles van den aanvang af methodisch en doelmatig geregeld en in elkaar gezet was. Alle begin is echter moeielijk!

De proef, op hoe kleinen schaal ook, die thans genomen wordt in 's Lands Plantentuin te Buitenzorg tot het praktisch en theoretisch opleiden van jongelui voor den tuinbouw is zeker een stap op den goeden weg. Wel heeft het ons bevreemd, dat er onder de tien leerlingen geen enkele vrouw is, evenzeer als het ons verwonderd heeft, dat in het eerste formulier aangaande beroepsopleiding door het „Nat. Bureau van Vrouwenarbeid” opgemaakt en loopende over *Tuinbouw*, geen enkele opmerking gemaakt is over dit onderwijs in Ned.-Indië. Wel staat er in aangegeken, dat aan de Rijkstuinbouwschool te Wageningen ook meisjes opleiding geniet, maar welke vooruitzichten er voor de geslaagden in Indië zouden kunnen zijn, is er niet bij vermeld. Ook deze nuttige instelling is nog pas aan het begin van haar werken en ongetwijfeld ligt het wel in hare bedoeling, om inlichtingen hieromtrent in te winnen, zoowel bij de heeren Treub en Wigman te Buitenzorg, als bij andere deskundigen.

Ons wil het voorkomen, dat juist in dit vak met al zijn onderdeelen (het kweken en behandelen van planten, het aanleggen van tuinen en erven, het maken van bouquetten, kransen en versieringen; het stekken, oculeeren en enten, het veredelen van groenten en vruchtboomen) het Indische meisje een aangename en nuttige werkring zou kunnen vinden, ten bate van land en volk tevens.

Op het gebied van Kunst geeft Indië, althans in de hoofdplaatsen, de laatste jaren meer en meer te genieten. Niet alleen dat verschillende artisten zich doen hooren, zooals onlangs weer de zangeres Willy Arents, wier talent zeer wordt geroemd, maar ook de beeldkunst begint tot haar recht te komen. De voor eenige maanden opgerichte „Ned.-Indische Kunstkring”, welke geopend werd met een tentoonstelling van schilderijen, geeft er nu eene van aquarellen, die de eerste in de schaduw stelt.

Er zijn stukken van: de Josselin de Jongh, Haverman, Mesdag, Bastert, Bakker Korff, v. d. Sande Bakhuizen, Tetar van Elven, Louis Apol, Eerelman, Legner, Verveer e.a. De Bataviaasche bladen wijden uitgebreide artikelen aan het tentoonstellende.

Nu wij van kunst spreken, mogen wij alweer de O.-I. Kunstnijverheid niet vergeten. Wel vernamen wij den laatste tijd niets meer omtrent het vorderen der voorbereidende maatregelen tot het in 1903 houden der Tentoonstelling te Batavia, maar; wetende in welke goede handen deze zaak is, vertrouwen wij ten volle, dat alles gedaan wordt, om het beoogde doel te bereiken.

Ook zijn wij overtuigd, dat ieder lid der Vereeniging „Oost en West” in Oost-Indië bijzondere aandacht zal wijden aan hetgeen op Kunstnijverheidsgebied in en om zijn woonplaats op te merken valt en niet verzuimen zal, melding te maken van de resultaten van dat onderzoek aan het Afdelingsbestuur te Batavia, dat onmiddellijk in relatie staat tot de de Commissie hier, die zich de bevordering dier kunst ten taak stelt.

Met vreugde en volkomen instemming begroeten wij dan ook het bericht in het „Bat. Nieuwsblad”: „De tentoonstelling van voorwerpen van inlandsche kunstnijverheid (metaalbewerking), waarover wij reeds spraken, zal morgen, den 20sten Dec. door de goede zorgen van den controleur J. E. Jasper te Soerabaja geopend worden. Wij ontvingen heden een catalogus, gaande over 211 nummers welke een zeer belangrijke verzameling uitmaken. Verschillende der tentoongestelde voorwerpen zijn te koop en wij twijfelen er niet aan, of deze poging van den heer Jasper zal weder een stoot geven aan nadere betrekkingen tusschen de vervaardigers en het groote publiek.”

Wij spreken de hoop uit, dat de heer Jasper zich bij „Oost- en West” zal willen aansluiten, om gezamenlijk met vereende krachten voor het beoogde doel te werken.

Onze Ned.-Indische Afdeling.

Uit de Oost-Indische bladen nemen wij over: De Afdeling „Nederlandsch Indië” van de Vereeniging „Oost en West” werkt kalm, maar rusteloos, voort om de belangen van repatriërende indische families in het bijzonder, en die van geheel Indië in het algemeen, te behartigen. Met gevoelen deelt het bestuur mede, dat het er reeds gedeeltelijk in geslaagd is uitvoering te geven aan het plan, om te Batavia een informatiebureau op te richten, waar families of ouders, die naar Nederland vertrekken of hun kinderen naar Europa willen zenden, inlichtingen kunnen bekomen. Door de goede zorgen van het hoofdbestuur kwam het bestuur der afdeling „Nederlandsch Indië” in het bezit van enkele woninggidsen en andere gegevens, die gaarne franco aan leden van de vereeniging worden toegezonden. Ook beschikt het bestuur reeds over eenige adressen van families in Nederland, welke zich gaarne belasten met de huiselijke opvoeding van indische kinderen en als zoodanig een zeer goeden naam hebben. Het bestuur hoopt binnen korten tijd over genoeg gegevens te beschikken om op alle aanvragen om inlichtingen volledig te kunnen antwoorden. (1)

Voorts bestaat het plan, om mettertijd kleine tentoonstellingen te organiseren van voorwerpen van inlandsche kunstnijverheid en zoo mogelijk iets bijzonders van dien aard op te richten, opdat een ieder in de gelegenheid zal zijn, zulke voorwerpen voor een billijken prijs aan te koop. Gelukt het, om op die wijze de inlandsche kunstnijverheid aan te moedigen, dan zal ook in Europa met den steun van het hoofdbestuur een markt voor zulke voortbrengselen des lands gezocht worden.

Belangstellenden kunnen zich reeds verdienstelijk maken door het bestuur te Batavia alle mogelijke inlichtingen te verstrekken omtrent plaatsen of streken,

(1) Wij voegen hierbij de opmerking, dat zij die hunne kinderen voor opvoeding en onderwijs naar Nederland willen zenden en zeker willen zijn, dat ook hier over huisvesting, verzorging enz. toezicht wordt gehouden, zich kunnen aanmelden bij de centrale commissie voor opvoeding en onderwijs, waarvan president is: de heer J. C. van Raayen, de Perpocherstraat 124, en secretaris: de heer J. Thie, Laan van Meerdervoort 163, beiden te 's Gravenhage. Voor plaatsing in een speciaal aangewezen plaats ook bij de daar gevestigde afdelingsbesturen.

waar de inlanders zich met de beoefening van kunstnijverheid bezig houden, zoo mogelijk met opgaaf van den aard der voorwerpen en de prijzen.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door het bestuur, bestaande uit de heeren: H. J. W. van Lawick van Pabst, mr. J. H. Abendonon, M. B. Rost van Tonningen, mejuffrouw E. van Loon en Th. J. A. Hilgers, secretaris-thesaurier. Ten slotte brengt het bestuur der afdeling Nederlandsch Indië in herinnering, dat families die naar Nederland vertrekken, zich bij aankomst aldaar onmiddellijk kunnen wenden tot het hoofdbestuur (1), dat gratis alle mogelijke inlichtingen verstrekt omtrent pensions, onderwijsinrichtingen, medische hulp, enz. enz.

Verscheidene indisch-gasten hebben reeds van die hulp gebruik gemaakt en tot nu toe zijn allen vollof over de goede en vertrouwde inlichtingen.

- (1) De leden van het Hoofdbestuur zijn:
Mevr. N. VAN ZUYLEN - TROMP, president, Heerengracht 7a den Haag	
G. P. H. H. GONGGRIP, penningmeester, Laan van Meerdervoort 169	id.
Mr. A. SLOTEMAKER, secretaris, Hago de Grootstraat 18	id.
Mevr. M. TEN BOSCH - BOSSCHER, van Merlenstraat 81	id.
Mevr. M. TERSTEEG - PRONK, Plaats 20	id.
M. G. VAN SLOOTEN AZ., Conradkade 43	id.
Mevr. C. G. ROUKENS - v. D. DOES DE BLE, Boulevard Teteringen	Breda
Jhr. CLIFFORD KOCQ VAN BREUGEL, Boulevard Teteringen	id.
Mevr. M. WEUSMAN - LUITJES, Maliebaan	Utrecht
D. F. ROMBIN, Willem Barendstraat 20	id.
J. JONKER, Eusebiussingel 22	Arnhem
A. H. VAN DER HEIDE, Verlengde Parkstraat 26	id.
J. A. VAN ZIJP, Emmastraat 65	id.

Varia.

Hoe de Inlanders lachen. Uit de „Sem. Cr.” nemen wij de volgende, zeer schetsende beschrijving over: „Onze bruine broeder lacht zelden. Doet hij het, dan geschiedt het met de oogen, zonder dat het overige van het gelaat er aan deel neemt, maar viert hij bot aan z'n spottlust, dan is hij scherp, bij het venijnige af, en moet het overheerschende ras 't in den regel ontgelden.

Met betrekking tot het lachen van Inlanders wil ik u een voorval vertellen, waarvan ik de onvrijwillige getuige was.

Het zal zowat in de jaren vier of 85 geweest zijn zijn, dat de toenmalige kolonel Romswinkel (de vechtmajoor) inspectie hield over het te Fort de Kock gelegerde half bataljon.

Er werd theorie gehouden over garnizoensdienst. Ik was onderofficier en had mij een zestal inlandsche soldaten toebedeeld gezien, die ik in de geheimen van de militaire eerbewijzen had in te wijden. Voorschriftmatig maakte ik gebruik van de taal, die men zou te recht kazerne-maleisch noemt. Wordt ik niet begrepen of schoot m'n eigen kennis van dat taalje te kort, dan lichtte ik toe in het javaansch, de moedertaal mijner toehoorders, de taal, die ik, als op Java geboren, even goed spreek als mijne moedertaal, het nederlandsch. Eenige passen verder poogde een luitenant, nog niet lang geleden uit Patria gearriveerd, dezelfde wetenschap deeltachtig te maken aan een achttal inlandsche fuseliers, waarbij natuurlijk alweer de taal, die hem noch zijn toehoorders eigen was, tot voertuig van gedachte diende Joost Romswinkel, na geïnformeerd te hebben, waarmee mijn superieur bezig is, houdt zich eenige oogenblikken bij die afdeling op, toen ik op eens onze officier in het maleisch iets zeer absurd's en équivoque's hoor zeggen.

Met een: „weet u wel, wat u daar zegt meneer?” fluistert de kolonel het hem tevens in, en vervolg: „ziet u wel, meneer, uw manschappen lachen u uit,” doch daar er volgens Europeesch begrip niet gelachen werd, waagde de luitenant te repliceren: „Pardon, kolonel, hier lacht niemand”, waarop van de zijde van Joost volgde: „Ah, meneer u schijnt dus ook niet te weten, dat de inlander alleen met de oogen lacht.” En met een: „leer van hem zelfbeheersching meneer”, schreef de inspecteur verder.”

Goede en slechte gewoonten. Menig Indiër uit den goeden ouden tijd moet zich in laatste jaren zeker grootelijks verwonderd hebben van de pas uit de groote steden van Insulinde teruggekeerden te hooren, hoe ook daar de Mode-tiran zijn scepter zwaait, hoe dames met hoed en voile loopen, zich kleeden in nauwsluitende fluweelen japonnen zelfs met bont! versierd, heeren zwarte geklede jassen en hooge stijve boorden dragen, hoe beide bij deftige gelegenheden gehandschoemd moeten zijn! Vraagt men nu de verhalen, ieder in het bijzonder, in gemode af, of zij zich zoo uitgedost in de warmte behaaglijk voelden, zoo zal het antwoord volmondig „neen” zijn en toch heeft geen hunner den moed gehad met die hinderlijke, slechte gewoonten te breken.

Geheel zijn wij het dan ook met het „Nieuws v. d. Dag van N.-I.” eens, waar dit blad zegt:

„Als een onduidelijk sneeuwbloempje op de vaalzwarte jassen-heide heb ik Donderdagavond in den Schouwburg in de loge een witte jas gezien, niet op den rug van een Krijgsmann, maar op dien van een Dienaar des Rechts.

Eigenlijk waren het er twee, twee sneeuwbloempjes, twee witte jassen en twee advocaten: één blonde en één bruine.

Zij vervulden mijn hart met onzegbare blijdschap! Wel weet ik, dat één zwaluw nog geen zomer maakt; dat één witte jas in de loges niets beteekent op zich zelf — vooral hier niet, daar de heeren van het toneel kwamen, — maar de stoot is gegeven en het zijn de vertegenwoordigers van het Intellect, die dien stoot hebben toegebracht aan de vermolmdde instelling van een zwarte-jassen-tyrannie; die hebben geproclameerd: „De Rechten van den Mensch en Schouwburg-bezoeker.”

Nog weinige weken, en wie weet, dat kleine beekje wordt een stroom, die stroom van witte jassen zwelt aan, en wordt een schuimenden vloed van zwalpend wit, een sneeuw-Niagara.

De „Sem. Courant” is van dezelfde opinie, zoals blijkt uit de woorden:

„Inderaad zijn de Gouverneur Generaal en Zijne familie doodeenvoudige menschen, zóó eenvoudig zelfs, dat de meeste secretarie-ambtenaren daaraan zich ergeren moeten. Z. E. laat zich hierdoor echter niet van zijn stuit brengen, wat heel verstandig van hem is ingezien, vooral op een plaats als Buitenzorg, waar de meeste menschen het wat hoog in den bol hebben.

Als de eerste persoon in onze indische maatschappij in eenvoud voórgaat, dan zal het goede voorbeeld spoedig wel navolging vinden.”

Wij helpen het van harte wenschen!

Een andere slechte gewoonte, zegt dezelfde courant terecht, is het overduide gebruik, dat Chinezen in de poeasa(vasten)-maand zich bedienen van allerlei list, om den simplen inlander te ontdoen van zijn penningen en hem daarvoor de meest nietswaardige prullaria in de handen te stoppen. Een der daarbij gebruikelijke akals (streken) is in de binnenlanden het houden van z.g. handelsvendutjes, waarbij niet wordt opgeveild door den afslager, maar door den

koopman aan den verkooper wordt aangewezen, wat hij verlangt; waarna hij voor de schuld wordt gedebeideerd op de vendurool. De verkooper heeft het dan in zijn macht den prijs — meestal buitensporig hoog — te bepalen en als hij den venduschrijver en den als vendumeester fungerende (gewoonlijk) te kleren dan nog een donceurtje vereert, vaart John Chinaman er wel bij en de koopgrage Javaan is 't kind der rekening.

Het bestuur zou goed doen daaraan een eind te maken.

RECLAMES.

Piki di mana, hoor 'k baboe zeggen,
Njonja musti makan visch,
Njonja lust geen ikan kring meer,
Omdat die hier niet lekker is.

Doeloe donoe op Negri Java
Kocht baboe visch bij de Chinees,
Jolangde even naar de passar
Betaalde daar en klaar was kees.

Maar in Blanda is dat anders
Daar gaat Njonja zelf er heen.
Omdat de keus in visch er groot is
Groeter dan in de Oost voorheen.

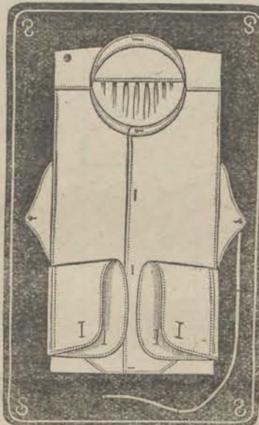
Veel verschillend zijn de prijzen
Naar gelang van vangst en waar.
Ook de visschers die dat vangen
Hebben er hooger loonen naar.

Enak sekali, ikan blanda,
Lekker smullen is toch zoet,
Schelvisch, paling, oesters, kreeften,
Die 't betalen kan, doet 't goed.

Wil 't adres toch niet vergeten,
Waar wat sijns te pronken staat,
Van der Harst doet 't U nog eens weten,
't Is, Roggevenstraat hoek Prins Hendrikstr.

Aanbevelend: G. van der Harst firma A. Knoester,
's-Gravenhage, Roggevenstraat hoek Prins Hendrikstraat,
Vischmarkt hoek Schoelstraat.
Scheveningen, Vijzelstraat 18 telefoon 4177.

SACHS & Co's.

ROKHEMDEN

passen onberispelijk.

ASCO KOUSJES
ASCO KOUSJES
ASCO KOUSJES
30 cts.

Telefoon 930. A. SERPHOS & Co.
Leveranciers aan Rijks- en Gemeente-Instellingen.

Uitsluitend verkrijgbaar
69, DENNENWEG 69,
DEN HAAG.

De waarheid omtrent het leven in
Nederlandsch-Indië.

III.

Men moet Indië nemen zoo als het is.
En zou men voor „Indië” niet elk willekeurig land in de plaats kunnen zetten? Heeft niet ieder land zijn eigenaardigheden, min of meer sterk afwijkend van die, welke wij ons van jongs af aan hebben eigen gemaakt, waarmee we zijn opgegroeid, waarin we zijn opgevoed, die we ingeleefd hebben?

Hoeveel te meer geldt niet 't verschil voor een tropisch land als Indië.

Als aan hen, in wier bestemming 't ligt er heen te gaan, een opvoeding, een voorbereiding werd gegeven in de richting van dat begrip; als hun niet alleen de kundigheden werden bijgebracht, noodig om „carrière te maken”, maar hun er ook op gewezen werd, wat hen daar te wachten staat, hoe een Europeaan zich moet leeren aanpassen aan toestanden, zoo verschillend van die, waarin zij werden grootgebracht, en waar de voetangels en klemmen in de tropen liggen, en zooveel meer; dan zouden velen minder ontgoocheld worden bij een eerste kennismaking; zouden zij niet met één slag hun illusies, te onpas gemaakt, vernietigd zien; zouden zij beter weten, hoe zich te gedragen in voor hen nieuwe, vreemde, bijzondere levensomstandigheden; zouden er niet zulke malle praatjes verspreid worden en ingang vinden.

Indië is heet, gloeiend heet, overal, wordt gezegd; de menschen worden er vadzig door die eeuwigdurende hitte, lui en loom, ongeschikt, om bij terugkomst nog iets te presteren; iedereen is er op uit, om ten koste van zijn evenmenssch carrière, promotie, fortuin te maken; 't is er een dooie boel, zowat nergens vindt men amusements, die 't Europeesche leven

veraangenamen; men kan elk oogenblik 't slachtoffer worden van de meest venijnige ziekten; de inlanders zijn niet te vertrouwen en vermoorden je om een kleinigheid enz., enz., enz.

Zoo voortgaande zou men een heel folio op de debet-zijde van Indië kunnen vullen met meeningen, die helaas maar al te vaak worden geuit uit ontwetendheid of vooringenomenheid.

Een van de grootste bezwaren tegen Indië is de ontzettende hitte en wat er mee samenhangt, wat er 't gevolg van is.

Indië is warm, zeker, heel warm,..... daar is 't Indië voor, maar niet overal en onafgebroken, zoodat men er aan denken moet, als aan een smeltoven, die nooit wordt uitgedoofd.

De hoogte temperatuur is in de kuststreken en in de lage binnenlanden. Heeft 't regen-seizoen met zijn zware, oprissende buien afscheid genomen, is de afkoelende nacht verstreken, de vroege morgen met zijn aanwakerend windje in den stillen dag opgegaan en de avond met zijn klare sterrenhemel of glanzend maanlicht nog niet gevallen, ja, dan is die hoogste temperatuur in 't drooge jaargetijde voor velen, vooral als soms ook de nachten geen verademing brengen, in 't begin bijna onhoudbaar. Maar de mensch went aan alles, wanneer 't moet, en hoevelen vindt men niet in Indië, die zelfs spoedig over het eerste gevoel van onbehagen heen komen en met evenveel lust als ijver, ook op 't heetst van den dag, hun werk blijven doen.

Komt men in hooger gelegen streken, op de bergen, dan is er niet alleen geen sprake van onhoudbare hitte, maar dan wordt genoten van een luchtgesteldheid, waarvoor men menig Europeesch klimaat gaarne geeft; wordt men weldadig aangedaan door een frissche kou, die de wangen met een blos kleurt en zelfs de bruine gelaatskleur der inlanders aanroodt; niet een nijpende (= knijpende) kou, die pijn doet. Men vergeet maar al te gauw, hoe de kou in de noordelijke landen, maanden lang vergezeld van scherpe, gure noorden-oostenwinden pijn veroorzaakt, wat warmte nooit doet.

Dat die warmte zelfs op plaatsen aan de kust niet noodzakelijk arfmat, doet versuften, ontzenuwd, ongeschikt maakt tot gezetten arbeid, bewijst de groote werkkraft, die in Indië, en in 't ambtelijke, en in 't landelijke en particuliere leven, en in den koopmansstand wordt ontwikkeld.

Er wordt in Indië, trots alle warmte, in weerwil van soms andere ongunstige omstandigheden, 't zij telkens en telkens weer herhaald, door de meesten hard, meestal harder en minstens even goed, zoo niet beter gewerkt, dan in menig land, waar klimaat en omstandigheden zooveel gunstiger zijn.

Dat enkelen niet in staat blijken tot doorzettend arbeid en er hun stuwkraft verliezen, hun gezondheid zien kwijnen, is juist, maar zouden de meesten onder dezen 't elders wel volhouden, opgewekter en arbeidzamer zijn geweest en — gebleven?

Kwamen zij gezond in Indië en zorgden zij er voor hun gezondheid te bewaren, speciaal ook met 't oog op die hitte?

Men denke er aan, dat op hen, die 't in Indië „aflegden”, de aandacht valt, maar op hen, die 't volhielden, en gezond terug komen, niet gelet wordt.

Er wordt in Indië hard en goed gewerkt, niet omdat 't zoo plezierig is, maar omdat 't moet. Men komt anders niet, waar men wezen wil. Men gaat nu eenmaal niet de wijde wereld in, om niet-vooruit te komen. Men wil parvenu worden, of ziel-vooruit de heer van Vleuten 't juist zegt:

„De meeste Europeanen kwamen hier (naar Indië) om een doel te bereiken, te trachten de parvenu: de kooplieden om zoodra mogelijk fortuin te vergaderen, ambtenaren, officieren etc. om zoodra mogelijk een mooie promotie te maken en een hoog pensioen machtig te worden, ten einde een aangename, onbezorgden ouden dag in Patria te hebben.”

Dat er gestreden wordt, dat menigen, die niet mee kan, achter moet blijven, soms wel doodgedrukt wordt, kan 't anders? Dat er zijn, die geen oog en oor hebben, dan voor hun zaken, is dat niet overal zoo? Dat de strijd in Indië om een goed bestaan aangebonden, dadelijk opvalt, voor een ieder waarneembaar is, is 't niet duidelijk, waar verweg de meesten dat doel hebben? Maar het doel is niet te laken, integendeel; en zij die 't nastreven worden niet onvatbaar voor indrukken, die er naast staan.

Dat bewijzen zij, die in Indië werken voor Indië, die naar Patria komen. Naar Nederland terug. Wat voor de Kolonie jammer is, — al blijkt 't meer en meer dat velen er blijven of weer terug komen, — want wat dat land er door verliest, wint 't Vaderland, en dat waarlijk niet alleen wat 't financiële betreft.

De mannen en vrouwen, die uit Indië terugkomen, brengen behalve hun kapitalen en pensioenen veel meer mee: hun wereldwijsheid, hun ondervinding, hun rimen blik, hun kennis, hun energie. Hoevelen schiepen zich hier, na Indië wetenschappelijk en materieel gediend te hebben, een nieuwen werkkraft, nemen openbare betrekkingen waar, geven den toon aan op verschillend gebied, en..... hebben in Patria den geest wakker geschud, opgerischt, vooroordeelen helpen wegvagen. Hoeveel betekenisvolle personen schonk de Kolonie niet aan 't Moederland.

Nederlands kinderen brachten nog meer: nieuw bloed.

Op de debet zijde van Indië kan nog maar al te dikwijls opgeteekend worden de weinige ingenomenheid, waarmee „pur sang's” spreken over de gemengde huwlijken, die in Indië gesloten worden. Verschil in ras, aard, levensbeschouwing en opvatting, heet 't, maken, dat in vele Indo-Europeesche huwlijken niet de gewenschte eensgezindheid heerscht. 't Is natuurlijk, dat wel eens van weerzijds sterk uitgedrukte rasverschillen, oneenigheid 't gevolg is, maar ook is 't zeker, dat voor 't meerendeel de beschaving en ontwikkeling der Indische vrouw van goeden huize, — en in hoofdzaak is van de vrouw sprake, — dien trap heeft bereikt, dat een vereeniging door 't huwlijk, wel degelijk evenveel waarborgen voor huwlijks-geluk geeft, als overal elders.

De genegenheid van 't eene ras voor 't andere is van te duurzamen aard gebleken, dan dat we pogingen zouden willen doen, om dit nog in 't bijzonder te staven.

Nederland neemt ongetwijfeld onder de meeste koloniseerende mogendheden in deze een zeer exceptionele en zelfstandige plaats in. Nergens komt in andere koloniën 't vermengen van rassen zoo sterk en met zulk een natuurlijk en onbelemmerd verloop voor.

De betekenissen en de gevolgen doen zich misschien nog niet zoo gemakkelijk onderkennen en vaststellen; maar eenmaal zal de geschiedvorsch, die een cultuur-geschiedenis van Nederland en zijn koloniën schrijft, rekening er mee moeten houden, want evenals daarginds verkregen overerlijke eigenschappen naar 't Vaderland worden overgebracht, evenzoo dringen door die verbintenissen innerlijke hoedanigheden 't Nederlandsche volk binnen.

Wat 't leven in Indië is zulk een gemengd huwelijk niet af te keuren, zelfs in menig opzicht een zegen, niet

ADVERTENTIE.

Assurantie Maatschappij tegen Brand- schade en op het Leven

DE NEDERLANDEN van 1845.

Kantoren: 's-Gravenhage, Kerkplein, hoek Prinsestraat. — Amsterdam, Sophiaplein. — Rotterdam, Zuidkolk 24 (Beursplein). — Eindhoven, Prinsessestraat. — Haarlem, Kruisweg 70 c. — Nijmegen, Iude-Betuwestraat 8. — Groningen, Akkerhof, hoek Akkerstraat. — Zutphen, IJsekade.

Hoofd-Directie te 's-Gravenhage: CAREL HENNY, Directeur; Mr. J. J. HENNY, Adj.-Directeur.

Kapitaal f 4,000,000
Reserves ult. 1900 1,877,900
Betaalde brandschaden tot ult 1900 - 21,625,000

Verzekering tegen **BRAND- en INBRAAK** schade tegen vaste en zeer billijke Premie, zonder toelagen of Nabetalingen.

Parijs.

Op 1°. Februari a. s. zal ondergetekende te Parijs een **Reis- en Informatie-Bureau** oprichten.

Daar zullen de meest betrouwbare inlichtingen omtrent reisgelegenheden adressen van Parijsche Hotels en Nederlandsche Pensions met matige prijzen te krijgen zijn, terwijl ook **Reisbiljetten** zullen worden verkocht.

Verder worden tegen matige provisie **bestellingen** voor Nederland en Oost- en West-Indië uitgevoerd.

Adres zal nader worden opgegeven.

Wed. L. HOGENWONING, geb. RUITENBACH.

Een **bekwaam Machinist-Bankwerker**, zelfstandig alle herstellingen aan machines en materieel kundende uitvoeren; bekend met Engelsche en Fransche taal, werkplaats-administratie enz., zag zich gaarne geplaatst, liefst in eene onzer Indische koloniën. Uitmuntende referentiën ten dienste.

Franco brieven te adresseeren aan en inlichtingen te bekomen bij de 3de Commissie der Vereeniging „Oost en West”, Heerengracht 4, Den Haag.

REPATRIEERENDE FAMILIES, zich h. t. l. vestigende voor opvoeding & onderwijs hunner gezinnen, informeren omtrent **Kampen als woonplaats**. Geen Gem. Bel. Rijke Pers. Bel. en Ope. laag. Lager-, middelb. en Hooger Onderwijs van af f 12.— tot f 50. per jaar. Gelegenheid voor studie rustig. Keuze van woningen. Kook- en Lichtgas 5 à 6 cent. Waterleiding uit de heide bijzonder zuiver en goedkoop. Verbindingen per Boot en Spoor gemakkelijk. Ligging gezond en fraai. Onderling verkeer aangenaam. Goede pensio's voor jongelieden.

Inlichtingen geeft kosteloos de Vereeniging tot bev. v/h Vreemdelingenverkeer.

BOEKHOUDEN.

Opleiding voor examens en praktijk door **G. L. REINDERHOFF**, Obrechtstraat 3. Den Haag.

Leeraar M. O. Boekhouden, Assistent v/h Nederl. Inst. van Accountants, Gedipl. en pract. Boekhouder.

Leeraar M. O.

SCHOONSCHRIJVEN.

Verbetering van slecht, moeilijk schrift in fraai, vlog loepend, volgens praktische, vlogge methode. Aanbevolen in het belang van studeerenden, handelsbedienden, ambtenaren en allen, die werkzaam zijn in of solliciteeren naar administratieve betrekkingen.

Opleiding voor Examen M. O.

Buiten Den Haag les per correspondentie.

Billijke voorwaarden.

DE LEEUW's

Anijssuiker en Slemppoeder,

zijn de beste en voordeligste.

EENIG ADRES:

Mej. E. DE LEEUW, Prinsestraat 42, Den Haag.

JAC. MOULIJN,

Opticien, Instrumentmaker,

2e Wagenstraat 95, Den Haag,

TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ.

Voorschrift van Heeren Doctoren.

Artikelen voor Ziekverpleging, Verbandstoffen,

Breukbanden, Suspensioirs enz.

Aanleg en onderhoud van

TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

C. J. v. d. MEER,

Waldeck-Pyrmonkade 11, 11a, 13,

DEN HAAG.

HANDEL

in Wijnen, Binnen- en Buiten-

landsche Bieren, Minerale en

Medicinale Bronwateren en

Gedistilleerd.

SPECIALITEIT

in Bordeaux-, Bourgogne-,

Port-, Rijn- en Moezelwijnen.

Champagne en Cognac.

IN ROBES
Fransche Coupe

Maison L. Carrière „Seatio”.

Reform kleding naar keuze.

SPECIALITEIT IN INDISCHE KLEEDINGEN. Attesten ter inzage.

113, Van Swietenstraat 113. Den Haag.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN

ZIJN alom bekend.

HEERENGRACHT 3-52, Den Haag.

Succursales: UTRECHT, LEIDEN.

„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer „B. DE BAS” te Batavia, Hoofdagent voor West-Java.”

Correspondentie te adresseeren aan: **Maison Antonio Aguilar.**

J. J. Kropholler, Badhuisstraat 54, Scheveningen.

HANDEL in

Koloniale Waren, Comestibles, Geconserveerde Groenten, Visch en Vleesch enz.

Speciale conditiën voor de leden van „Oost en West”.

ISERIEF & Co. VEENESTRAAT 16/18, den Haag.

Magazijn van Garen en Band.

DAMES HANDWERKEN.

Natuur Wollen Ondergoederen

VAN

Jansen en Tilanus.

FRIEZENVEEN.

J. A. DE GRUIJTER,

Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr. DEN HAAG.

Groote Sorteering VULKACHELS, CALORIFÈRES EN Majolica-TEGELKACHELPLATEN

Miele & Co.

Veenestraat 50 DEN HAAG.

Fabriek en Magazijnen van duurzaam Verzilverde ARTIKELLEN VOOR

Luxe en Huishoudelijk gebruik.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID” BREDA.

Behangerij, Meubelfabriek, Stoffeerdery,

Bedden- en Matrassenfabriek.

Mart. Lefel-Oomen, Hofleverancier.

Concurrendst adres voor complete meubeleering. Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering. Geïllustreerde prijs-catalogus Gratis en franco.

A. A. KNUIJVER & ZONEN, Gedempte Raamstraat 11-12, 'S-GRAVENHAGE. Hofleveranciers.

Nederlandsche Fabriek van Borduur- en Passementwerken, Galonweverij à Jacquard, Photographiën en Teekeningen van Vaandels, Maconieke Artikelen enz. worden franco ter inzage gezonden.

Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling **PARIJS 1900.**

Eduard Pelger,

„La Haye”

Chapellerie No 39 Prinsestraat No 41.

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte**

Prof. Dr. G. Jaeger's

NORMAAL-

ONDERGOED,

voor Heeren, Dames en

Kinderen,

in Winter- en Zomer-

qualiteit.

tot de laagste prijzen.

A. VAHLE & Co.,

den Haag, HOOGSTR. 14

Telefoon 1218.

Rotterdam, Hoogstr. 340.

Lijders aan Jicht en

Rheumatiek ten zeerste

aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor 's-Gravenhage den **Aleenverkoop** opgedragen.

WILH. BENDER Söhne, Stuttgart.

Enige geconcessioneerde Fabrikan- ten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

Tapijt- en Beddenmagazijn,

PRINS HENDRIKSTRAAT

hoek van Diemenstraat,

143,

DEN HAAG.

Behanger,

Stoffeerdery,

bekend **BEDDENMAKER**

Décorateur.

OVERHEMDEN

naar maat.

Chemister,

24—26 Hoogstraat, Den Haag.

Indische Uitrustingen.

E. J. F. VAN DISSEL & ZONEN, EINDHOVEN.

FABRIEK van

LINNEN TAFELGOEDEREN enz. enz.

Inrichting voor het maken, bor- duren en festoneeren.

SPOEDIGE AFLEVERING.

PRUISCOURANTEN alsmede ruime keuze van **STALEN** en **MODELLEN**, worden op aanvraag franco toegezonden.

AGENTESSEN GEVRAAGD

met relatien onder den gegoeden stand.

ZALEN TE HUUR

VOOR

VERGADERINGEN

DEN HAAG,

Heerengracht 4.

VERHUIZINGEN

onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels (GARDE-MEUBLE)

VERPAKKING (Emballage)

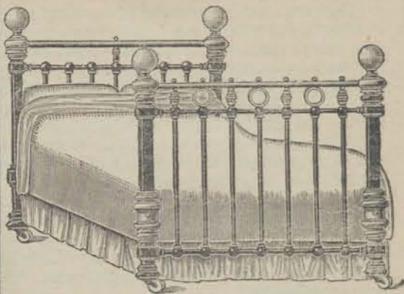
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.

DE GRUIJTER & Co.

AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.

Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Grootste Keuze.

Franco levering door het geheele Rijk.

Th. A. A. SIMONIS, Groenmarkt 34,

over de PRINSESTRAAT

DEN HAAG.

JAARLIJKSCHE OPRUIMING

VAN

Parapluies en Wandelstokken.

JAC. W. F. BIEGELAAR,

Veenestraat 31,

Den Haag.

Laden en Lossen

van alle Goederen uit Spoorwagens en Stoombooten

(onder garantie.)

Commissie en Expeditie. Douaneformaliteiten.

PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia.

In de hoop dat de wetenschap, dat vele weezen door eene liefderijke verpleging in het Parapattan Weezengesticht te Batavia, voor ondergang behoed en tot nuttige leden der maatschappij worden gevormd, **eene opwekking** moge zijn voor alle wel- denkende ingezetenen van Nederlandsch-Indië, die thans in Neder- land verblijven en ook voor niet-Indiërs, om ook het hunne bij te dragen **tot instandhouding** van het Parapattan Weezengesticht, doen wij in de eerste plaats een beroep op den liefdadigheidszin van de in Nederland wonende oudgasten.

Jaarlijksche contributiën en donatiën worden gaarne door den ondergeteekende in ontvangst genomen.

Namens het Bestuur van het PARAPATTAN WEEZENGESTICHT te Batavia,

W. CREMER,

Generaal gemachtigde voor Nederland,

Nieuwe Schoolstraat 89, te 's-Gravenhage.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneren op het Koloniaal Weekblad orgaan der Vereeniging „OOST en WEST” à f 2.— per jaar.

Naam:

Woonplaats:

Verzoeken dit bijlet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handeldrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

in 't minst, waar 't hen geldt, die een deel van hun leven in de diepe binnenlanden moeten slijten. De Indiëse vrouw is met haar kennis der toestanden, of de gemakkelijke manier waarmee zij zich gewent aan die, welke ook voor haar betrekkelijk vreemd zijn; haar gestel, bestand tegen 't klimaat; haar weinige eischen; haar handigheid en meer, geheel op haar plaats, waar zij haar man in de eenzaamheid moet volgen.

Dat gaan in maatschappelijke afzondering, voor velen een noodzakelijke overgang om verder te komen, is ontegenzeggelijk een schaduwzijde van 't Indiëse leven; maar zoowel daar, als elders moet nu eenmaal, door den zuren appelgebeten worden, om te bereiken, wat voorgesteld werd en dat ligt in Indië doorgaans hoog.

Enkel en gaaf in dat leven ten onder; maar zouden zij in tegenovergestelde omstandigheden geplaatst, — in weelde b. v., — die wel hebben kunnen dragen?

Gaan zij al niet ten onder, zij beschouwen den tijd in die afzondering gesleten, als verloren: ze hebben niet genoten, zich niet geamuseerd.

Gelukkig zijn niet allen van die gedachte en dit hangt ook grotendeels af van individueelen aanleg, van opvatting, van 't begrip, dat gehecht wordt aan ontspanning, aan genot.

De elkaar opvolgende amusements, die — tenminste de bemiddelden, — in groote steden der Westersche landen voor 't nalooopen hebben, vindt men over heel Indië in den regel niet, evenals als trouwens in de vele kleine afgelegen plaatsen in 't Westen. Dat kan ieder weten, die er aan begint te denken naar Indië te gaan. Wie met zijn ziel aan die uitspanningen hangt, moet er niet heen.

Maar is 't om dergelijke genietingen te doen, dat men de vleugels uitslaat en naar verre landen gaat? Immers neen?

De jeugd weet dat niet, beseft dat niet, maar moest er tijdig van doordrongen worden.

Met een open oog en een warm hart voor 't vreemde land en volk, waarin men woont, waartusschen men leeft, kan men zoo oneindig veel vinden, om zich bezig te houden, te genieten, zich te ontspannen.

Menigeen verzuimt daarbij vaak om een terugblik te slaan op de enge bekropenheid, de gebondenheid van vroeger bestaan, op de onmogelijkheid, waarin hij toen verkeerde, om te profiteeren van wat anderen werd geboden.

En dat betreft niet alleen 't bezoeken van komedies, concerten e. d., maar ook 't maken van reises en in 't algemeen 't „meedoen“.

Voor hen, die overal weten te „leven“, die zich genoegens weten te scheppen, biedt 't intieme Indiëse gezelschapsleven juist op de kleinere plaatsen in de binnenlanden, volop die kleine genietingen, die 't bestaan veraangenamen, die niet minder opvrolijkend en opwekkend zijn, als ergens anders en finantieel niet boven de macht gaan.

De gastvrije tegemoetkoming, de behoefte aan vertrouwelijkheid, de uitsluiting van plichtplegingen doet den omgang tusschen de meer of minder bevoorrecht ongedwongen en vrij zijn en schenkt 't genot, dat men zoekt, wenscht, noodig heeft.

En dat genot wordt gevonden zoowel in genoegens binnen en buitenshuis, als in de vrije, heerlijke, mooie Indiëse natuur.

Er wordt wel eens laag neergezien op die „emotielooze“, gewone genietingen; maar 't gros der menschen bestaat nu eenmaal uit dood gewone exemplaren van 't genus homo, die niet steeds naar prikkende kost voor hun geest haken, die niet bij 't hooren van „'t lieflijk suizelen van de koele sephir door de fijne bamboe pluimen“ of bij 't zien van „'t vloeiend mane-zilver dat trillend op- en afgljdt langs de slierende palminten“, verzen gaan maken in de warme binnengaanderij bij lamplicht, maar 't schoone in zich opnemende, een gedicht door de ziel voelen gaan.

Ooneigheid, „ruzie“ is weleens 't gevolg van die grootere vertrouwelijkheid, maar is van zelf sprekend. Waar is dit in kleine plaatsen uitgesloten? In elk geval verlopen die in Indië gelukkig nog al spoedig, doordien de Europeesche bevolking een zeer vlottende is. Montague's en Capulet's vindt men er dan ook zelden. Ze hebben geen tijd om te ontstaan.

Een groot nadeel en voor Indië, en voor de uitheemsche bevolking zelf, is wel in vele opzichten die maatschappelijke bewegelijkheid. Nu zit men hier, dan daar. Onaangenaam in de hoogste mate, maar overmijdelijk. En voor hen, die 't op zich zelf niet zoo heel naar vinden, Indië van alle kanten te bekijken, zijn de gevolgen toch menigmaal verre van prettig. Zijn de venduties nadeelig, heeft 't reizen met kinderen groote bezwaren, is 't zich telkens inrichten omslachtig, 't is nog niets vergeleken bij de noodzakelijkheid, die ouders dwingen, om al gauw afstand te doen van hun kinderen, wil 't telkens onderbroken onderwijs bij dat trekken, niet nadeelig op hun ontwikkeling werken. Als die ouders 't Indiëse leven in dat opzicht „afschuwelijk“ vinden, kunnen wij 't ons ten volle begrijpen.

Konden de kinderen nog maar alleen naar de hoofdplaatsen voor hun opvoeding gezonden worden, maar in den regel moeten zij naar Nederland, wat van 't ouderlijk gevoel en de beurs een zwaar offer eischt. Reden te meer voor alle belanghebbenden om voortdurend met klem te blijven aandringen, te eischen, dat Indië, ook in zake alle onderwijs, onafhankelijk worde gemaakt van Nederland.

Ook zij, die ziek worden, moeten in vele gevallen naar 't Vaderland en doen wel aan er heen te gaan, hoe onaangenaam de gevolgen kunnen zijn. Blijkt 't lichaam geen weerstand te kunnen bieden aan de klimaatsinvloeden, 't zij de ziekte een gevolg is daarvan, of andere oorzaken heeft; blijkt 't, dat geen spoedige genezing te verkrijgen is door een verblijf in de koude bergen, dan is 't aangewezen, om naar 't land terug te gaan, van waar men komt, tijdelijk of voor goed.

Ongetwijfeld komen ziekten in Indië voor, aan 't land eigen, treden nu en dan hevige epidemien op, is 't verblijf in enkele gedeelten gevaarlijk voor de gezondheid; maar dat hebben de tropische met niet-tropische gemeen en is geen bewijs voor de ongezondheid van 't geheele land als zoodanig. En nu kan men wel zeggen, dat 't er niet op aankomt, wat de oorzaak is, dat de sterftkens groot is; maar men vergeet niet hoe veel men zelf doen kan, om die kans te verminderen. Dank zij dan ook de veel verbeterde hygiënische toestanden, maar vooral het persoonlijk inzicht in een meer rationeële levenswijze, komen vele vroeger zoo gevreesde Indiëse ziekten steeds minder voor; en hoe meer men overtuigd zal worden van de noodwendigheid om van de lage kuststreek, waar de gevaarlijke ziekten 't weligst tieren, naar de ge-

zonde bovenlanden te trekken, hoe beter de algemeene gezondheidsstoestand van de Europeesche bevolking zal worden.

Eén euvel mag hierbij niet verzwegen worden en dat is, het gebrek aan geneeskundige hulp voor de Europeanen, die in de diepe binnenlanden verblijven moeten houden. En 't zal een euvel blijven. Alleen gestadige ontwikkeling van verkeerswegen en middelen en ruimere uitbreiding van de noodige hulp zal hierin tegemoet kunnen komen.

Zoo ergens dient men in de tropen zijn gezondheid trachten te behouden; alles aanwenden, wat er toe bij kan dragen, maar vooral alles nalaten, wat er nadeel aan toe kan brengen. Men mag in Indië er nu eenmaal niet „op los leven“ zonder zeer spoedig de gevolgen er van te ondervinden; maar al te vaak wordt deze eenvoudige raad, die feitelijk niet hoeft gegeven te worden, omdat hij van zelf gevoeld wordt, in den wind geslagen en met een uitgestreken gezicht wordt het Indiëse klimaat de schuld van de gevolgen gegeven. Is men in Indië niet gezond, heeft men familie die sukkel, dan is 't leed menigmaal niet te overzien, al zijn de zorgen en ontberingen misschien minder drukkend bij beter materieel leven.

Beter materieel leven! Daar is al heel veel over gezegd, en heel wat tegenstrijdige meeningen zijn er over verkondigd. Ons dunkt, dat persoonlijke opvattingen en neigingen in de beschouwingen van dit punt wel den doorslag zullen geven.

Zij, die hun herinnering laten gaan naar een verleden van kleinbehuishouding, krapheid en zelfs ontbering, waarin met een niet te klein inkomen, zorgen toch niet konden worden buitengesloten, te korten niet konden worden voorkomen, genoegens tot de uitzonderingen behoorden; en later een open, lichte meestal ruime woning weten te waardeerden, gemakkelijk vervoer op prijs stellen, niet elk dubbelje behoeven om te keeren of op 't allernoodigste moeten bezuinigen, niet altijd bedacht diene te zijn op sparen voor een verre toekomst, maar voor 't oogenblik nemen mogen, wat 't leven veraangenamt, zich niet behoeven te bemoeien met alle huishoudelijke futiliteiten, gasten kunnen zien zonder dagen er krom voor te moeten leggen, wat kunnen besteden aan een nette inboedel, niet altijd in de war zitten met bediendenlast enz., enz., die allen zullen uit één mond zeggen: 't materieel leven in Indië is goed.

Maar zij, die tegenovergestelde beelden uit 't ouderlijke of eigen huis zien opdoemen, die aan een weelderiger interieur en theater-abonnementen denken, die hechten aan gemakkelijk reizen, mooie cafés, chique hotels, rijke restauraties, die zullen allicht van een andere meening zijn en mopperen over 't onvoldoende van alles.

De mopperaars; de toewan „mopper-mopper“ vormen een bekend Indiëse type.

Velen zijn 't uit gewoonte of ten gevolge van een ongezond gestel, maar anderen, omdat Indië niet is, zooals zij 't zouden willen hebben, de menschen er niet zijn naar hun smaak, het leven niet naar hun opvatting.

Zij eischen sneeuw en ijs bij 40°, hun chefs zijn „beroordelingen“ hun ondergeschikte „lammelingen“, zij zoeken in Indië een tweede Europa.

Maar dat type komt overal voor, al uit 't zich op minder driftige, onomwonden, brusque wijze, als in 't land, dat warm, open, licht is.

En met hen zijn ze er te vinden die meerderen en minderen, op wie de genoemde qualificaties ten volle toepasselijk zijn. 't Valt niet te ontkennen en 't is niet te verwonderen in een maatschappij, waar zooveel personen van uiteenlopende afkomst, opvoeding, beschaving, zich naast elkaar een weg banen; maar wel moet bestreden worden, dat dit soort overheerschend is in meer dan één betekenis.

't Zou zeker nog gepast zijn een woord te zeggen over de Inlanders, meer speciaal over de Inlandsche bedienden; 't optreden van den Europeaan tegenover hen, hun waarde als dienstdoer, hun opvatting van dienstbaathed, omdat dit onderwerp een ingrijpend deel is van 't leven in Indië, maar hier zoo aanstippen onvoldoende zijn en misschien komen wij later er op terug.

Ook de witte mieren, de wilde beesten, de insecten lieten wij met rust, 't aan hen overlatende zelf wat over hun leven aan de motten, de vliegen en de muisen mede te deelen.

Wij hebben getracht in den geest van den heer Van Vleuten, misschien wel eens te vluchtig, een en ander omtrent 't leven in Nederlandsch-Indië aan te geven en duidelijk te maken. Haalden wij niet meer-malen den schrijver aan, we deden 't, om niet al te uitgebreid te worden, maar ook omdat wij zijn woorden teruggevend, tegelijk zouden hebben moeten aanhalen, waarop ze sloegen, waartegen ze een protest waren, en dat vooral kwam ons minder gewenscht voor. Redeneerden, zoowel de heer Van Vleuten als wij, wellicht te optimistisch? 't Is mogelijk. Vooral kan dat zijn in 't oog van hen, die 't in Indië niet goed troffen, en er allerlei „Indische misères“ hebben gekend. Maar tegenover hen staat een groote schaar, die het verblijf in Indië tot een zeer gelukkig tijdperk van hun leven rekenen. Behoort men tot de laatste, dan wordt men allicht eenzijdig ten goede.

In elk geval hopen wij, dat het bovenstaande aanleiding zal geven om het „protest“ van den heer van Vleuten zelf te lezen.

INGEZONDEN.

Koelieloon en Koelie-arbeid.

IV

Ik ben echter van mijn onderwerp afgedwaald. Ik weet zeer goed, dat hier geen beschrijving der ellende van den Javaan hoort, maar dat men bewijzen van mij verlangt voor de geschiktheid en de vlijt van den inlander voor den spierarbeid.

„Cijfers, cijfers“, hoor ik roepen, „met cijfers moet gij bewijzen“.

Cijfers kan ik u niet geven, daarvoor ontbreken mij hier in het binnenland de gegevens, maar ik zal u bewijzen leveren, die ieder uwer reeds kent en die men dagelijks in Indië voor oogen heeft.

In het kort heb ik hierboven de vlijt van den inlandschen landbouwer geschetst. Ook Prof. Veth maakte in zijn werk, „Java“, melding van „noesten arbeid“ der Javanen. Hij schreef daaromtrent:

„Het dankt aan de mildheid der natuur en den noesten arbeid zijner bevolking een grooter schat van voortbrengselen, dan wellicht enig ander land van gelijke uitgestrektheid kan leveren“.

Een volk, van wien een geleerde, als genoemde Hoogleraar, van „noesten arbeid“ kon gewagen, kan niet lui zijn en moet wel geschikt zijn voor handenarbeid.

Maar gij zult met de verklaring van genoemden geleerde nog niet tevreden zijn, daarom nog het volgende:

Het Indische leger, dat zich zoo vaak onderscheidde, bestaat voor bijna 2/3 uit Inlanders, meest Javanen.

Hebt gij weleens klachten over de Javaansche soldaten gehoord, bijv., dat zij met hunne Europeesche collega's niet mee konden doen?

Spreken de officieren niet altijd met lof over het Ambonsche batalion, dat zich zoo kranig op Atjeh gehouden heeft? Hebben de tenger gebouwe inlandsche fuseliers niet hetzelfde gewicht op de marschen te dragen, als onze sterkere „koloniale“? Trippelen zij niet met hunne korte beentjes even goed, als hunne blanke kameraden met hunne langere beenen? Moeten zij niet evenveel diensten presteeren, als de Europeesche soldaten?

Is dit geen bewijs, dat de Javaan bij goede en doelmatige voeding en humane behandeling wel evenveel werkrachten ontwikkelen kan en wil, als het Westersche volk?

Is dit bewijs u nog niet voldoende, dan wil ik u een sterker geven:

De keurbende van dat leger is het korps Marchaussees op Atjeh.

Vraagt aan de officieren uit welke militairen de minderen van het korps bestaan?

Uit Inlanders, geachte lezers, zuiver uit Inlanders. Dat het ideaal om een betere positie te hebben de inlanders ook hun arbeid doet behartigen, bewijst ons de toewijding der inlandsche ambtenaren, waar zij hopen eens een pet met breeder gouden band te dragen.

De tegenwoordige omstandigheden hebben den koelie in zoo'n toestand gebracht, dat hij totaal alle prikkel mist, om voor zich zelf te werken.

De Javaan is niet spaarzaam, zal men verder zeggen. Ook ik beaam deze bewering slechts gedeeltelijk.

De Javaansche bedienden b. v., van wie men juist de gevolgtrekking van niet spaarzaamheid gemaakt heeft, toonen wel neiging om te sparen. Alleen de wijze waarop deug niet. Dit moet aan de foutieve kennis van het finantieel beheer worden toegeschreven, voor welker verbetering slechts de ontwikkeling veel kan bijdragen.

Door het betrekkelijke geringe loon kunnen zij geen geld sparen. Het aanschaffen van goudwerken en mooie sarongs op credit is een verschijnsel van spaarzaamheid.

Duidelijker openbaar zich dit symptoom na de oprichting van de Postspaarbank. Een groot gedeelte der inl. inleggers van deze instelling bestaat uit bedienden, die van hunne Toean of Njonja van het nut daarvan op de hoogte zijn gebracht.

Waren de inl. ambtenaren menschen met degelijk karakter, deze instelling zou voor het overige gedeelte van het Javaansche volk ook heilzaam en nuttig zijn (om dit te begrijpen, verzoeken ik den lezers de Brochure van Dr Kohlbrugge, getiteld: „De Raden van Advies“ te lezen).

Is spaarzaamheid bij de gemoderniseerde Javaansche bedienden te constateeren; bij de dessa inlanders is ze nog duidelijker waar te nemen.

Het doen van de bedevaart door velen, het houden van feesten bij huwelijken en besnijdenis zijn mij bewijzen, dat de dessa bewoners wel geld sparen. Onbekendheid met bankinstellingen en het gemis aan kennis omtrent voordeelige geldbeleggingen etc. ect. zijn oorzaken, dat het bezit van geld hen niet verder brengt dan diegenen, die het niet bezitten.

Ook hierin kan alleen het onderwijs een verbetering brengen. Mij rest nog het derde argument der oppositie te bespreken.

Dit argument vervalt reeds van zelf door het aantoonen van het bestaan van spaarzaamheid.

Ieder trouwens, die een weinig praktische kennis der verschillende volkeren heeft, zal wel gevoeld hebben, dat het derde argument zeer gezocht is.

Geeft het verschijnsel, dat er onder de miljoenen Javanen ook eenigen zijn, die dobbelen, ons het recht te proclameeren: „de Javaan is dobbelziek“, dan zijn zeker de inlanders, nog meer gerechtigd de Europeanen ook met zulk een attribuut te betiteln.

Want den Westersche volkeren kan men klaar lichten dag op hun Monte Carlo, Staatsloterijen paardenraces etc. ect. wijzen, waar duizenden verhaard worden, om van de clandestine speelholten in de groote steden te zwijgen.

Dergelijke gewettigde dobbelgelegenheden bestaan voor de inlandsche bevolking niet.

Maar waarvoor deze beschuldigingen hier breed uit te meten?

Ieder volk loopt mank aan gebreken. Het dobbelen zit in het algemeen niet in den aard van den Javaan.

Niet noodig is het hier te herhalen, dat de Javanen een landbouw volk zijn.

De weinige vrucht, die de landbouw hun levert, doet het tegenwoordig Javaansche geslacht ontmoedigd worden. Het gemis aan geestelijke bezigheden is oorzaak, dat velen slaven worden van het zinnelijke genot.

Het goede onderwijs alleen is de reddende engel voor den Javaan.

Ik hoop hiermede de beschuldigingen, welke zoo nadeelig werken in het streven, om het Indisch volk te helpen, te hebben bestreden en de bewijzen gegeven, dat de Javaan wel waard is om te worden gered.

Velen zullen na het bovenstaande gelezen te hebben, vinden, dat ik wellicht niet veel moeite heb aangewend om de argumenten geheel te weerleggen. Bedenkt echter, dat de oppositie ze op losse gronden gebouwd heeft. De door het Gouvernement te nemen proef met de Javaansche koelie's, om te onderzoeken, of zij voor den arbeid in de Ombilin steenkolenvelden geschikt zijn, is een bewijs, dat de Regeering niet zeker weet, of de Javaan lui is. d. w. z. dat het argument luiheid der Javanen gezocht is.

Het is hier overbodig te herhalen, dat mijne opinie omtrent de geschiktheid van den Javaan voor handenarbeid lijnrecht staat tegenover die van de overige Regeering, die bij de behandeling der Indische begroting van verleden jaar in het Parlement verklaard heeft, dat de Javaan niet geschikt is om in de Gouvernements timmijnen te Bangka te arbeiden; reden waarom zij alleen de Chineezzen in de gelegenheid stelt als koelie's te werken.

Aan de inl. militairen hebben wij gezien, dat zij bij doelmatige voeding en humane behandeling voor hunne Europeesche collega's niet hoeven onder te doen. Daarom zouden de Inlanders onder de zelfde omstandigheden niet op één lijn gesteld kunnen worden met de zonen van het Hemelsche rijk?

Ik wil aannemen, dat de Regeeringsverklaring gesproken is uit Hollandsche beoordeelingen van den Javanen volksaard, misschien verkregen naar gegevens uit de rapporten over contractkoelie's in hun tegenwoordigen toestand; het neemt echter niet weg, dat in de handelswijze der Regeering in casu een groote onbillijkheid lag opgesloten.

Als onderdanen van de Nederlandsche kroon, als volk dat „in naam der Koningin“ wordt geregeerd en als kinderen van het land, dienen de Inlanders de voorkeur te hebben om in de staatsexploitatie hun bestaan behoorlijk te kunnen vinden.

Had de Regeering werkelijk een min idee van den Javaanschen werkmans, dan had zij hem ook ongeschikt moeten achten om als contractkoelie's in de particuliere ondernemingen te werken en derhalve in verband met „Je maintiendrai“ alle wegen, die daartoe leiden, moeten afsluiten;

dan had zij ook niet moeten toestemmen, dat de Javanen geïmmigreerd worden, om in West-Indië Australië en elders voor hongerloon te arbeiden en dan had zij den Javaan ook niet voor het leger moeten werven.

Zoolang dit geschiedt, is het onrechtvaardig, dat de Regeering den Javaan uitsluit om zijn brood in de staatsexploitatie te vinden.

Neen, het zal niet zoo blijven. Het Nederlandsche volk, het rechtliovende Nederlandsche volk zal niet toestaan dat dergelijke beschamende toestanden voortbestaan.

Moge het mij gegeven zijn, dat ik eenmaal, in dit warm, zonnig land, de Inlanders pantoens en sja'irs hoor zingen van de weldoende verbeteringen in hun lot!

October 1901.

KATJAMATA.

Boekaankondigingen.

Een belangrijk werk voor de studie van Oost-Indische belangen en toestanden kwam enkele dagen geleden in ons bezit. Het heeft tot titel: „**Economische Studiën en Culturen met betrekking tot Java** en tot auteur den ingenieur J. HOMAN VAN DER HEIDE reeds gunstig bekend door zijne **Beschouwingen aangaande de Volkswaart en het Irrigatie-wezen op Java**.”

Aanleiding tot dezen nieuwen arbeid vond de schrijver, zooals hij in een kort voorwoord zegt, in eene kritiek van Mr. N. P. van den Berg op zijn eerste geschrift. Die critiek en ook hetgeen door anderen over zijn boek werd geschreven, gaf hem de overtuiging, dat enkele denkbeelden omtrent economische en cultuur-aangelegenheden, die hij meende, dat reeds lang hadden afgedaan, nog altijd bestonden.

Hij achtte zich daarom verplicht zijne vroegere „Beschouwingen“ hier en daar nader toe te lichten en verder uit te breiden.

In 't bijzonder meenden hij meer uitvoerig te moeten terugkomen op het betoog, dat het wijzigen van het plan voor de *Solovallei irrigatie* in dien zin, dat de capaciteit vermindert wordt, deze werken tot een slecht werk zal maken.

Wij kunnen over dit nieuwe, 400 blz. groot-octavo inhoudende boek ons oordeel nog niet neerschrijven. Wij moeten het eerst lezen en het is waarschijnlijk, dat wij daarna tot het besluit komen, om de verschillende er in behandelde onderwerpen te maken tot afzonderlijke punten van bespreking met onze lezers.

Ook aan het reeds vroeger door ons aangekondigde, zeer belangrijke geschrift van den Assistent-Resident, P. J. F. van Heutz: **Inlandsch Landbouw-Credit op Java**, hebben wij nog geen beurt kunnen geven. De schrijver kan zich echter verzekerd houden, dat dit in geene deele ligt aan mindere waardeering.

Correspondentie.

Brief over de „Padangse Bond“ ontvangen. Hierover in een volgend nummer.

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap. Deel 19 (1902) afl. 1.

V. J. van Marle. Beschrijving van het rijk Gowa (Celebes).

P. E. Moolenburgh. Enkele ethnografische bijzonderheden van de Arfoe's op Noord Nieuw-Guinea.

J. F. Niermeijer. De uitbarsting van 1593: Raun of Ringgit?

Suriname Expeditie.

Oost-Indische Archipel (Litteratuur-overzicht).

Indische Mercur, 1902 No. 3.

Cinchona robusta. — Iets over Schaduw. — Pa Lu over Schaduw in de Koffietuinen. — Bericht omtrent de Gouvernementskinoonderneming over het 3e kwartaal 1901. — Onderzoekingen omtrent de thee-fabrikatie. Thee. — Koffiecultuur in Sao Paulo. — Over het gehalte van Zwavelzuur (SO₂) in de op Deli gebruikelijke meststoffen. — Een nieuwe vijand van den cacao-boom. — De oogst van Caoutchouc in Brazilië. — Stoomvoerhuizers. — Verslag van het Mijnwezen over het 2e kwartaal 1901. De toestand in Inini. — Mijnbouw-Maatschappij Tambang Sibonak.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	31 Jan.	14 Febr.	11.20 's av.
Rotterdam, Lloyd,	7 "	7 "	11.30 's av.
Genua, Nederland,	28 Jan.	11 "	9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	4 "	4 "	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	25 "	8 "	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	31 "	14 "	1. — mid.
Napels, Duits. dienst,	8 "	8 "	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletore verzending van brieven, briefkaarten en angeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletore verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	31 Jan.	14 Febr.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,	3 "	3 "	11.30 's av.
Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.			
St. Nazaire, Fr.,	8 Febr.	8 Maart.	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek. Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatste van elke maand 7.20 's av. Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

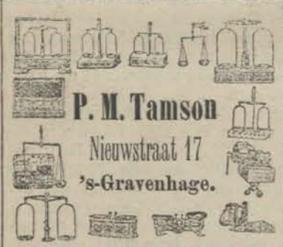
ADVERTENTIËN.

CATO SWIJSER,

Leerares M. O. handteekenen en perspectief.
ANNA PAULOWNAPLEIN 15
geeft les in teekenen en schilderen
beveelt zich ook aan voor portretschilderen
en vergrotingen naar photographieën.
Informaties bij OOST EN WEST.

Haagsche Assurantie-Compagnie

voor Brand enz. van 1805
te 's-Gravenhage.
Kantoor Z. O. Buitensingel 245 b/h. Bezuidenh.
Directeuren:
W. F. MASTENBROEK en C. W. VERSTEGE.
Commissarissen:
Mr. W. K. F. P. Graaf van BYLANDT.
Mr. J. G. GLEICHMAN.
A. J. H. VAN KAPPEN.

P. M. Tamson

Nieuwstraat 17
's-Gravenhage.

Voorhanden alle soorten weegwerktuigen.
Reparatiën Accuraat en Billijk.
W. REUVERS,
73 Wagenstraat 73,

HAAGSCHE HOPJES met goud bekroond
voorzien van bovenstaand handelsmerk verkrijgbaar bij
W. REUVERS,
Wagenstraat 73,
CONFISEUR, Den Haag.
N.B. Voor de tropen verpakt in hermetisch gesloten bussen.

G. KERNER & Co.

Specialiteit in OOST- en WEST-INDISCHE UITRUSTINGEN, voor Dames en Heeren
Passar Besar, Soerabaia.
Stationsweg 22 's-Gravenhage.

PRIJSCOURANT GRATIS en FRANCO.

OOST en WEST Afdeeling Nijmegen.

Het Bestuur maakt bekend, dat het zich heschikbaar stelt tot het geven van **allerlei** gewenschte inlichtingen aan uit **Indië** teruggekeerde familiën of personen, die zich te **NIJMEGEN** met der woon vestigen, hetzij voor goed of tijdelijk met verlof zijnde.

K. F. CASPERSZ, Bottendaal 42.
Mevr. J. G. M. A. VON BOSE.
L. N. O. WETHMAR, Slichtenhorststr. 50.
C. M. E. R. C. VON BOSE Kelfkensbosch 10a.
G. DE LAIVE v. Welderenstraat 76.

NB. Spreekuur dagelijks, uitgezonderd Zon- en Feestdagen, van 1-2 uur in den namiddag.

De **WONINGGIDS** v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste Makelaars in vaste goederen van Nederland. en de

WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma **FALKENBURG & Co.**

's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64, zijn beide op aanvraag gratis verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

B. DERKSEN,

Brood- en Beschuitfabriek

„De Oude Yette Hen”,

OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8, 's-Gravenhage.

Hofleverancier.

Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen **Firma W. F. VAN VLIET.**

Serre-Meubelen en Decoratie.
NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

DEN HAAG. GEDEMPTE BURG WAL 8, bij de WAGENSTRAAT. **DELFT,** 21, CHOORSTRAAT.
Eerste Modes. **E. v. d. Roest.** Nieuwste Garneering.
MAGASIN de SOLDES.

Grootste keuze **echte LYONSCHÉ ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië, voor de helft der gewone prijzen.

Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvraag franco toegezonden.

Grit, of gemalen gebroken Zeeschelpen.

Dit nuttig en onmisbaar artikel voor elken Kippenhouder wordt tegen billijken prijs geleverd. Monsters en prijsopgaaf wordt gratis toegezonden.

VAN DER DEURE'S OCHTENDVOEDER

is een goedkoop en krachtig voer voor uwe kippen; vlugge rui en vroeg eieren van de jonge kippen. Prijs per 10 kilo f 1.50, 25 kilo f 3.50, 50 kilo f 6.50, franco naaste boot of spoorwegstation. Proefzakjes van 5 kilo f 0.95, fr. thuis.

Soliede depóthouders gevraagd.

Puik, zuivere, Zoetemelksche Edammer Graskaas, (geen fabriekskaas), maar echte boerenkaas. 1 st. f 1.50; 2 st. f 2.90, na ontv. v. postw.
J. v. d. DEURE, ENKHUIZEN (N.-H.)

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHÉ LLOYD”

Maidienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Said.	te Padang.	te Batavia.
Sindoro	8 Febr.	20 Febr.	25 Febr.	17 Maart	19 Maart
Merapl	22	6 Maart	11 Maart	31	2 April
Salak	8 Maart	20	25	14 April	16
Lawoe	22	3 April	8 April	27	29
Ardjoeno	5 April	17	22	11 Mei	13 Mei
Soembing	19	1 Mei	6 Mei	25	27
Goentoer	3 Mei	15	20	8 Juni	10 Juni
Ongaran	17	29	3 Juni	22	24

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.
De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co., Rotterdam.**
De Agenten: **Eijkenslyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1d, 's-Hage.**

C. HOYNG,
Den Haag. -- Utrecht.
Geillustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

L. LANGE,
23 Wagenstraat, 's-Gravenhage,
TELEPHOON N°. 659.

Sigaren in alle soorten en prijzen
Doelmatige verpakking voor de tropen.
Specialiteit voor Export.

Gebrs. P. H. Caminada,
Lange Houtstraat 3, Den Haag.
HOF- EN RIJKSLEVERANCIERS.

Barometers, Thermometers, Loepen, Kijkers enz. enz.

Goerz Frieder Kijker.

BROCHURE GRATIS.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telefoon No. 240, 's-Hage.

Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

F. H. BOTHE,

21, VEENESTRAAT - DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN

GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.
Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.

Theesalon.

VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.
SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Bij de Haagsche Uitgevers Mpij. „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” is verschenen:

Regelen ter bevordering van de Gezondheid bij het heerschen van Influenza en Malaria, door Dr. NORBERT GRABOWSKY.
Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren.
Prijs 25 ct. Prijs 25 ct.

W. Chr. B. TERSTROET,

Sigaren- en Sigarettenmagazijn,
Pr. Hendrikstraat hoek Tasmanstraat 129,
DEN HAAG.

Levert de beste Sigaren in alle prijzen in kistjes van 25 en 50 stuks. Assortimentkisten enz.
EXPORT naar OOST- en WEST-INDIË

Vereeniging OOST en WEST Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Heerengracht 4, zijn van 10-12 en van 2-4 uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken. Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, de Perponcherstraat n°. 93.

- Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor in-casseering, oppasser en huisbewaarder.
- Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.
- Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.
- Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.
- Een bekwame linnennaaster.
- Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.
- Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.
- Een jonge Dame die als Gouvernante of Bonne naar Indië wil.
- Een jonge Dame als kinderjuffrouw naar O.-I.
- Een Dame voor administratieve betrekking.
- Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.
- Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.
- Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indië gaan.
- Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.
- Een Jongmensch voor kantoorbediende.
- Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.
- Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonden gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.
- Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.
- Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huisknecht.
- Eene Juffrouw voor Depóthoudster.
- Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.
- Eene jonge dame les geven in fróbelen.